

Kantoor van Afgifte: 2800 Mechelen 1

P309638

België - Belgique
P.B. - P.P.
2800 Mechelen 1
BC 7215

Nieuwsbrief

3^e jaargang Nr 1 – Speciale Editie

Mossen en Lichenen
Planten
paddestoelen

Verschijnt
driemaandelijks
3de jaargang

afzendadres:
Kardinaal Mercierplein 1
2800 Mechelen
studie@natuurpunt.be
www.natuurpunt.be

natuurpunt

Deze nieuwsbrief wordt gratis toegestuurd aan al de leden van:

- ❑ De Werkgroep Mossen en Lichenen
- ❑ De Plantenwerkgroep
- ❑ De Paddenstoelenwerkgroep

Wenst u lid te worden van één van de werkgroepen en de nieuwsbrief op regelmatige basis te ontvangen, stuur dan een briefje naar Natuurpunt Studie, Kardinaal Mercierplein 1, 2800 Mechelen of een mailtje naar Tim.Polfliet@natuurpunt.be

Het is ook mogelijk de nieuwsbrief digitaal te ontvangen (PDF-formaat). Wie dit wil kan ons hiervoor contacteren.

Wenst u de nieuwsbrief niet langer te ontvangen, geef dan een seintje. Dat spaart moeite en papier.

Veel leesplezier !

Wil u ons financieel steunen dan kan dat. Giften vanaf 30€ zijn fiscaal aftrekbaar.

Storten kan op rekening rek nr : 230-0524745-92 met vermelding van de volgende projectnummers (opgelet, dit zijn nieuwe nummers!):

- Natuurstudie algemeen.....	2000
- Hyla	2151
- Fonds H.Franckx	3150
- Zoogdierenatlas	2450
- Zoogdierenwerkgroep.....	2451
- Hamsterproject.....	2470
- Veermuizenwerkgroep.....	2461
- Vogelwerkgroep.....	2401
- Plantenwerkgroep.....	2351
- Ongewerveldenwerkgroep	2251
- Paddenstoelenwerkgroep.....	2301
- Mossenwerkgroep	2201

INHOUD

Planten, Mossen, Lichenen en Paddestoelengegeven!!! (Tim Polfiet)	4
Vreemde planten veroveren Vlaanderen. Onderzoek naar recent ingeburgerde plantensoorten in Vlaanderen afgerond. (Filip Verloove, Instituut voor Natuurbehoud)	4
'Van Esschenbeek tot Essenbeek': Planten in en rond het Hallerbos vroeger en nu'. (Tim Polfiet)	5
CD 'Focus op planten': Anatomie, systematiek en morfologie van de planten.	6
Errata nieuwsbrief Nr 4- december 2002	6
<u>Nieuwsbrief Mossen- en Lichenen</u>	
De uitbreiding van epifytische mossoorten in Vlaanderen (Juul Slembrouck)	11
Soort en diversiteit van de levermossen in het Limburgse karteringsgebied (Herman Vannerom)	13
<u>Nieuwsbrief Planten</u>	
Het West-Vlaams Atlasproject: Stand van zaken. (Tim Polfiet)	17
Excursiekalender West-Vlaams Atlasproject 2003. (Hugo Ruysseveldt)	19
Flo.Wer Excursiekalender 2003 (Wouter Van Landuyt)	21
Programma Nationale Werkgroep Botanie Natuurpunt 2003 (Andre Van den Bergh)	22
Verlag Pinksterweekend NWB Lorraine 2002 (Andre Van den Bergh)	23
Naar een meer ecologisch beheer van AWW bemen; Excursies 2003 (Johan Asselbergs)	26
Activiteiten plantenwerkgroep Klein-Brabant 2003 (Ronny Segers)	28
Excursiekalender FON 2003 (Erik Molenaar)	29
Uitstappen Plantenwerkgroep Afdeling Westkust (Godfried Warreyn)	30
Plantenwerkgroep Allium Denderstreek (Peter Tolleneer)	30
Kalender Plantenwerkgroep Zuidwest-Brabant – Lente 2003 (Chris De Caluwe)	31
En verder... Overige activiteiten in teken van Planten, Mossen en Zwammen.... (Tim Polfiet, Tineke Thijs)	32
Met FON naar de Franse Moezelstreek (Erik Molenaar)	43
Populatie Bosgeelster ontdekt te Boechout (Antwerpen) (Erik Molenaar)	46
<u>Nieuwsbrief Zwammen</u>	
Paddestoelenproject in Vlaams-Brabant - verslag werkjaar 2002 (1) (Roosmarijn Steeman)	49
Excursiekalender Paddestoelen werkgroep afdeling 'Hagelandse Heuvelstreek'. (David Swinnen)	54

Planten, Mossen, Lichenen en Paddestoelengegeven!!!

Tim Polfiet

Tijdens de afgelopen winter hebben we ons door de massa's gegevens die het afgelopen jaar naar Natuurpunt Studie zijn gestuurd kunnen verwerken en zijn onze databanken weer bijgewerkt. Bedankt aan alle medewerkers voor de duizenden waarnemingen!

Ongetwijfeld zijn er bij de werkgroepleden nog massa's lijstjes met gegevens voorhanden (van binnen en buiten de reservaten), die nog niet gerapporteerd zijn. Alles is welkom, zowel recente gegevens van het afgelopen jaar, als iets oudere gegevens mogen doorgestuurd worden wanneer dit nog niet gebeurde.

Wie zijn gegevens digitaal aan Natuurpunt wil leveren kan dit doen via NIEUWW. Deze toepassing in ACCESS maakt het mogelijk je eigen gegevens digitaal op te slaan in een databank alsook het opvragen van gegevens en het maken van verspreidingskaartjes.

Gegevens door de werkgroepleden ingevoerd in NIEUWW zijn makkelijk via e-mail of op diskette aan het secretariaat te bezorgen en kunnen rechtstreeks aan onze databank toegevoegd worden.

Heb je interesse om zelf je gegevens in te voeren? Je kan NIEUWW gratis ontvangen. Een nieuwe handleiding voor NIEUWW is binnenkort beschikbaar!

Werkgroepleden die voor inventarisaties in het komende plantenseizoen kaartjes met aanduiding van de IFBL-hokken wensen kunnen eveneens het secretariaat contacteren (graag hiervoor het nummer van de topografische kaart en de locatie).

Geef een seintje aan Tim.Polfiet@natuurpunt.be of stuur een briefje naar; Natuurpunt Studie, t.a.v Tim Polfiet, Kardinaal Mercierplein 1, 2800 Mechelen.

Vreemde planten veroveren Vlaanderen

Onderzoek naar recent ingeburgerde plantensoorten in Vlaanderen afgerond

Filip Verloove,
Instituut voor Natuurbehoud

De plantengroei van een bepaald gebied is voortdurend in evolutie: inheemse soorten worden zeldzaam of verdwijnen, nieuwe soorten verschijnen. Vooral het steeds toenemende internationale verkeer zorgt voor een voortdurende aanvoer van vreemde zaden. Filip Verloove (Universiteit Gent, in samenwerking met het Instituut voor Natuurbehoud) ging gedurende de voorbije twee jaar na welke plantensoorten sedert 1945 in Vlaanderen verschenen en hoe het ermee gesteld is.

Hiertoe werden de belangrijkste Vlaamse herbaria (dit zijn verzamelingen gedroogde planten) nagekeken, aangevuld met gegevens uit de floristische databank voor Vlaanderen (FLORABANK) en veldwaarnemingen. Het resultaat is een lijvig rapport waarin de nadruk wordt gelegd op die plantensoorten die als "ingeburgerd" beschouwd worden, d.w.z. die zich gedragen zoals een normale inheemse soort (bv.

regelmatige vermeerdering,...). Ongeveer tweehonderd soorten worden uitvoerig beschreven; er staan gegevens in over de huidige verspreiding en de verspreidingsevolutie, herkomst en wijze van introductie en relevante ecologische data. Ook wordt nagegaan in welke mate elke ingeburgerde soort eventueel een bedreiging vormt voor inheemse plantensoorten of –gemeenschappen.

Daarnaast werd een checklist opgesteld van alle sedert 1972 in Vlaanderen waargenomen niet-inheemse plantensoorten, ongeacht hun status (dus zowel volstrekt ingeburgerde als eenmalig verschenen soorten). Deze lijst omvat bijna 1000 soorten, ongeveer evenveel als het aantal inheemse soorten in Vlaanderen. In tabelvorm worden voor elke soort gegevens verstrekt zoals: naam, familie, streek van herkomst, wijze en tijdstip eerste introductie, inburgeringsgraad, bron van de gegevens, ingenomen ecologische niche,....

Het rapport *'Ingeburgerde plantensoorten in Vlaanderen'* van Filip Verloove, wordt uitgegeven door het Instituut voor Natuurbehoud, telt 225 pagina's en kan verkregen worden door overschrijving van 12 EUR (+ 5 EUR verzendingskosten) op rekeningnummer 091-2226013-86 met vermelding van 'Ingeburgerde plantensoorten in Vlaanderen (Med.20)'.

**'Van Esschenbeek tot Essenbeek':
Planten in en rond het Hallerbos vroeger en nu'**

Tim Polfliet

Natuurpunt Afdeling Halle stelt met trots zijn nieuwste publicatie voor: 'Van Esschenbeek tot Essenbeek'.

In 1934 schreef Jan Van Schepdael zijn Monographie Systématique de la Flore d'Esschenbeek (Commune de Hal).", waarbij hij een gedetailleerd overzicht van de plantengroei en het landschap uit die tijd vastlegde. Eén exemplaar van zijn werk werd bewaard in de pastorie van Essenbeek, een tweede exemplaar, een handgeschreven kopie, is teruggevonden in Huize Van Schepdael. Het werk in de pastorie dook op tijdens opruimingswerkzaamheden van de pastorie die verkocht wordt.

In 2001 deed de plantenwerkgroep Zuid-West-Brabant in samenwerking met Natuurpunt afdeling Halle, de inventarisatie van Van Schepdael over. In dit boek wordt per biotoop een overzicht gegeven van de evolutie van de plantengroei, geïllustreerd met oude en nieuwe foto's.

Deze uitgave is te verkrijgen bij Natuurpunt afdeling Halle en kost €17.00.
Meer informatie en bestellen kan bij Chris De Caluwé, P. Dewildestraat 60, 1651 Lot. Tel: 02/361 60 54

De opbrengst van deze publicatie is gaat integraal naar de aankoop van nieuwe reservaten.

CD 'Focus op planten':
Anatomie, systematiek en morfologie van de planten.

De nieuwe release van de CD Biologie "Focus op planten" van de Universiteit Antwerpen is zopas verschenen.

De CD bevat meer dan 1500 hoge resolutie foto's (microscopie en macroscopie) van planten, bomen, wieren, mossen, schimmels enz., en meer dan 500 tekeningen en schema's (secundaire diktegroei, steles en bundels, apexen, ...). Hiermee behoort dit werk tot een van de belangrijkste in de Biologie.

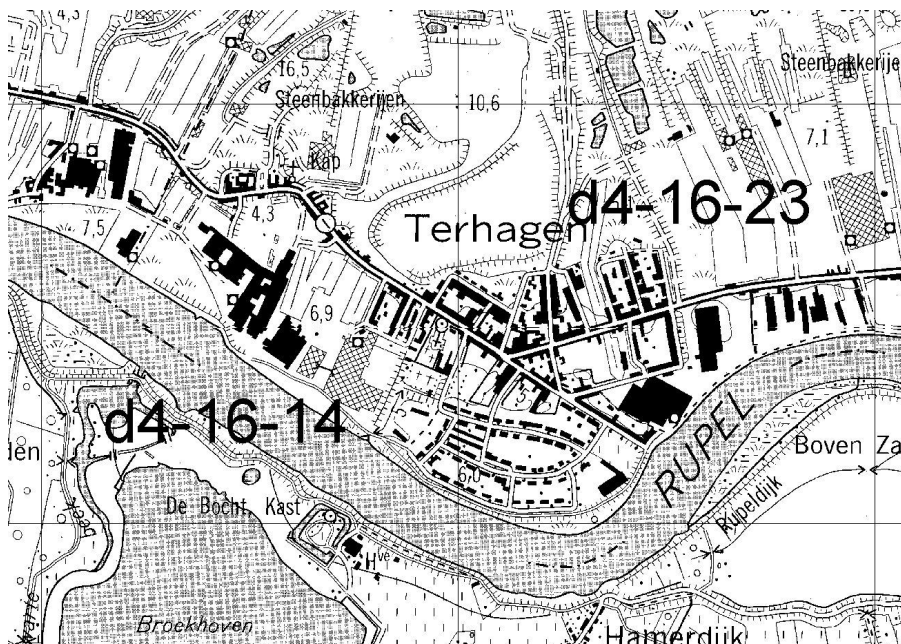
De CD is uiterst geschikt voor opleidingen, als referentie-atlas of voor opzoekwerk. De CD is zeer eenvoudig in gebruik en is voorzien van een krachtig en uitgebreid zoekstelsel.

Een realisatie van de universiteit Antwerpen
Departement Biologie
Redactie: Prof. Dr. R. Caubergs, Lic. I. Van Dyck, F. Neefs
Verkoopprijs : 74 Euro
Verzending: rembours, zonder meerkost

Bestellen van deze CD kan via: <http://www.cmed.net>
Of per brief bij Cmed vzw. Knapp Christian, Eikelstraat 28, 2920 Kalmthout
Meerinfo is te verkrijgen via aquapham@skynet.be.

Errata nieuwsbrief Nr 4- december 2002

In het artikel 'Mossen en korstmossen in Terhagen' zijn de verkeerde IFBL coördinaten vermeld. Deze moeten zijn: d4-16-14 en -23. Hierdoor vindt u de juiste detailkaart.

Situering van de kleiwinningen te Rumst

Op pag. 36 werd de verkeerde kaart afgedrukt. Deze moet de volgende zijn.

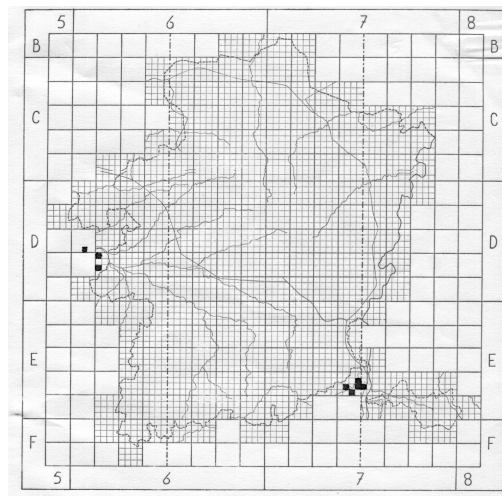

Fig. 1. Verspreiding van *Weissia fallax* in het Limburgse karteringsgebied (1984-1993). IFBL-raster 1X1km.

**Monstruositeit op Grote
zandkool (*Diplotaxis
tenuifolia*)**

Gaat het hier om een monstruositeit, een
galvorming of een heksenbezemvorming?

Wie heeft dit nog gezien, reacties graag

aan : Willy.Herreman@kulak.ac.be

Nieuwsbrief MOSSEN & LICHENEN

3e jaargang, nr. 1
maart 2003

natuurpunt
Studie

Werkgroep Mossen en Lichenen

een *symbiose* tussen
Floristisch Onderzoek voor
Natuurbehoud
&
Natuurpunt

Voorzitter:

* Chris Janssens (tel. 014/21.67.49)

Secretaris:

* Karl Hellemans (tel. 03/383.26.58)

Hulpsecretaris:

* Olivier Heylen (tel. 015/22.61.81)

Penningmeester:

* Jan Dirkx (tel. 014/58.64.64)

Ereleden:

* Juul Slembrouck (tel. 03/321.32.75)

* Hubert De Meulder (tel. 03/830.13.87)

Kanalisatie artikels:

* Marie-Claire Bottu (tel. 011/68.03.01)

* Tim Polfiet (tel. 015/29.72.73)

* Pierre Kestemont (tel. 02/377.52.10)

* Juul Slembrouck (tel. 03/321.32.75)

Redactie:

* Marie-Claire Bottu (tel. 011/68.03.01)

* Jan Dirkx (tel. 014/58.64.64)

* Hilaire Geers (tel. 03/658.73.34)

* Chris Janssens (tel. 014/21.67.49)

* Pierre Kestemont (tel. 02/377.52.10)

* Erik Molenaar (tel. 03/218.59.69)

* Vera Tetsch (tel. 014/36.88.50)

* Willi Sas (tel. 03/293.88.49)

* Juul Slembrouck (tel. 03/321.32.75)

* Henri Stappaerts (tel. 03/288.43.70)

* Walter Van Spaendonck (tel. 03/480.54.24)

Eindredacteur:

* Tim Polfiet (tel. 015/29.72.73)

Excursieplanning:

* Vera Tetsch (tel. 014/36.88.50)

Cursusverantwoordelijken:

* François Van Uffelen
(tel. 03/383.33.63)

* Hans Vermeulen (tel. 014/47.29.50)

Hoofdverantwoordelijke lokaal:

* Karl Hellemans (tel. 03/383.26.58)

Contactpersonen:

* Tim Polfiet (tel. 015/29.72.73)

Kard. Mercierplein 1, 2800 Mechelen

* Juul Slembrouck (tel+fax 03/321.32.75)

Drakenhoflaan 147, 2100 Deume

* Hans Vermeulen (tel. 014/47.29.50)

Graatakker 11, 2300 Turnhout

Doelstellingen Werkgroep

- * bijdrage vormen voor natuurbehoud/-beheer
- * ecologisch onderzoek
- * verspreidingsonderzoek
- * popularisatie van de (korst)mossenstudie
- * stevige band met educatie: cursussen en initiatie-excursies
- * publicaties

De Werkgroep Mossen en Lichenen FON - Natuurpunt is een symbiose tussen de Werkgroep Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud en Natuurpunt. De werkgroep F.O.N. bestudeert al meer dan een decennium de mossen van ons land. De werkgroep opereerde in het verleden hoofdzakelijk in het Antwerpse maar richtte ook tal van excursies elders in, o.a. naar Wallonië en het buitenland.

De werkgroep staat open voor iedereen die geïnteresseerd is in mossen en/of lichenen, leken of gevorderden. Op de excursies worden beginners met zorg opgevangen (educatie). Er wordt tevens veel gewerkt aan feed-back naar de leden. Met dit alles poogt de werkgroep zijn steentje bij te dragen aan zowel mossen- en lichenenstudie, als aan het natuurbehoud.

Voor meer informatie kan u terecht bij:
Tim Polfiet en Roosmarijn Steeman
Kardinaal Mercierplein 1
2800 Mechelen
tel. 015/29.72.73
e-mail Tim.Polfiet@natuurpunt.be
of Roosmarijn.Steeman@natuurpunt.be

**Vergeet uw eigen bijdrage (artikels...)
aan de Nieuwsbrief niet!**

De uitbreiding van epifytische mossoorten in Vlaanderen

Juul Slembrouck

Herman Vannerom vestigde de aandacht op het samengaan van de ontwikkeling van epifytische mossoorten en wilgensoorten (Vannerom 1999).

Wij veroorloven ons, hierop enige aanvullende overwegingen toe te voegen.

De “mossenafdeling” van de werkgroep F.O.N. (*Floristisch Onderzoek voor Natuurbeschoud*) heeft tijdens haar speurtochten van de laatste jaren een goed deel van haar aandacht aan natte bossen alsook wilgenbroeken, gewijd. In wilgenbroeken zijn Grauwe wilg (*Salix cinerea*) en zijn bastaarden zoals o.a. *Salix x multinervis*, goede waardplanten (“forofyten”) gebleken. Zij moeten wel enige ouderdom hebben, maar dan weer niet te oud zijn : het is bekend, dat bij toenemende ouderdom van de dragers, de grote pleurocarpen, vooral Gewoon klauwtjesmos (*Hypnum cupressiforme*) en Gewoon dikkopmos (*Brachythecium rutabulum*) snel de fijnere acrocarpen verdringen. Dit verschijnsel is opvallend vooral in wilgenbroeken van enige omvang, waarin ongelijkheid in ouderdom van de dragers dit successieverschijnsel aanschouwelijk maakt en waar men wel eens in de bomen moet klimmen om de “juiste ouderdom” te bereiken, althans mosvegetaties te vinden, die buiten het bereik van de krachtig koloniserende pleurocarpen voorkomen.

Vanaf ca 200 m² is de vorming van het wilgenbroek-biotop in de meeste gevallen al vast te stellen. Dit geldt niet alleen voor de bladmossen maar evenzeer voor diverse (epifytische) lichenen. Opvallende soortenrijke omstandigheden troffen wij aan in Rumst (afgesneden Nete-am met *Usnea subfloridana*, die op diverse plaatsen al planten (“trossen”) van ca 8-9 cm. oplevert), Grobbendonk (voormalig Engels militair kamp), Schilde (Driehoek), Wechelderzande (Achter 't Zand, Kindernouw), Zichem (hooilandenreservaat), Blaasveld (Het Broek), Brecht (omgeving Marbelerven), Niel (ingedijkte voormalige uiterwaard), Pulderbos (Den Haert langs de Slootbeek), Turnhout (De Liereman), Vorselaar (omgeving van het laagveenreservaat Groot Schupleer), Ranst (langs het voormalig anti-tank-kanaal), Kessel (komlanden langs de Nete), Woumen (De Blankaart), in de Brabantse Biesbosch (Noord-Brabant), Balen (Griesbroek) en in het bekende reservaat De Zegge te Geel.

Op te merken is, dat sommige ontwikkelingen zich tot vlak bij drukke, verbrandingsgassenrijke autobanen doorzetten (o.a. Ranst). Verder zijn de wilgenbroek-achtige vegetaties langs de Nete van zo'n belang gebleken, dat Olivier Heylen daar een gericht onderzoek, gespreid over meerdere jaren heeft op poten gezet.

Dat deze evolutie samengaat met “het verlaten van het hooiland in de valleien”, aldus Vannerom (of in de meersen), is niet duidelijk. In enkele van de bezochte plaatsen is n.l. gebleken, dat het grondwater, als gevolg van bedijking en wegenbouw (zware druk op de bodemlagen door grote hoeveelheden aangedamde “grond”) stagnerende plassen vormt en de belendende gronden daardoor aan mogelijk menselijk gebruik (nut) worden onttrokken. Die plassen verbossen snel met wilgensoorten, in enkele gevallen met Zwarte els (*Alnus glutinosa*); in één geval leidde dit tot vorming van een veenmossenrijk berkenbroek, waarin tot grote vreugde van de onderzoekers o.m. *Sphagnum russowii* tussen de andere veenmossoorten kon worden bewonderd. Het

wegvallen van het hakhoutbedrijf (zo wilg als els), economisch niet meer interessant zijnde, is mogelijk ook een van de redenen, waarom het bos-met-natte-voeten weer zijn rol in de natuur een beetje teruggekregen heeft. Alleszins sluiten deze verschijnselen goed aan met de stelling van Vannerom.

De epifyten-rijkdom is bijgevolg afhankelijk van verscheidene voorwaarden : uitgebreidheid, aard van de waardplanten, gemiddeld hoge luchtvochtigheid, ouderdom, grond- en kwelwaterkwaliteit en ontbreken van ontginningswaarde. Of de moderne stikstofdepositie een rol speelt, is vooralsnog niet duidelijk. Opmerkelijk is, dat *Salix x sericans* in de stroombegeleidende struwelen langs de Schelde als forofyt van vrijwel geen tel is. *Salix alba* soms wel, soms niet, *Salix caprea* s.l. quasi nul...

Van de “neofytische epifytische mossoorten”, zoals Vannerom ze heet, noemen wij er enkelen, die (al) met vrij grote regelmaat worden aangetroffen (indicatief, niet limitatief!):

Levermossen :

Helmroestmos (*Frullania dilatata*) - Gaaf kantmos (*Lophocolea semiteres*, die blijkbaar de weg naar de natte biotoop vindt) - Bleek boomvorkje (*Metzgeria furcata*) - Boomfranjesmos (*Ptilidium pulcherrimum*) - Gewoon schijfjesmos (*Radula complanata*)

Bladmossen :

Viermos (*Cryphaea heteromalla*) - Weerhaakmos (*Antitrichia curtipendula*) - Knotskroesmos (*Ulota bruchii*), Trompetkroesmos (*U. crispa*) en Broedkroesmos (*U. phyllantha*) - Staafjesiepenmos (*Zygodon conideus*) - Echt iepenmos (*Z. viridissimus* s.l.) - de *Orthotrichum*-soorten Broedhaamuts (*O. lyellii*) - Dwerghaamuts (*O. pumilum*) - Gekroesde haamuts (*O. pulchellum*) - Ruige haamuts (*O. stramineum*) - Stompe haamuts (*O. obtusifolium*) - Gewone haamuts (*O. affine*) en Grijs haamuts (*O. diaphanum*). Krijgen duidelijk meer kansen : Fluweelmos (*Brachythecium velutinum*) - Gewoon zijdemos (*Homalothecium sericeum*) - Boompjesmos (*Climacium dendroides*) inderdaad op oude boomvoeten ! – Gewoon thujamos (*Thuidium tamariscinum*) - maar de familie Knikmos (*Bryum*) ontbreekt niet, de sterretjes (*Syntrichia*) doen mee, Gewoon muisjesmos (*Grimmia pulvinata*) is daar niet zo zeldzaam meer ...Te noteren, dat daar het Gewoon puntmos (*Calliergonella cuspidata*) tot 2 m. hoog in de bomen durft door te dringen. Het Schorsdekmos (*Sematophyllum substrumulosum*) is voor zover bekend, de laatste aanwinst.

De verminderde uitstoot van zwaveldioxyde (SO₂) is sedert enige tijd wel degelijk voelbaar. Het lichenenonderzoek wijst duidelijk in dezelfde richting. Maar de grote versnippering van onze landschappen - en die blijft voortduren - waar het “nut” t.b.v. de menselijke overbevolking de natuurontwikkeling heeft verdreven en de nog grotendeels slechte waterhuishouding blijven ernstige beperkende factoren. Het uitermate zeldzaam voorkomen van voldoende grote wilgenbroeken en broeken in het algemeen in Vlaanderen is hiervoor indicatorisch. Jammer genoeg weigeren sommige conservators de waarde van wilgenbroeken te erkennen en liggen ze bij wijze van “beheersmaatregel” zonder veel omhaal tegen de vlakke.

Literatuur :

Vannerom, Herman (1999) Over de expansie van enkele epifytische mossoorten in België in de 20e eeuw, in *Nowellia bryologica* 17, p. 54-55

Soort en diversiteit van de levermossen in het Limburgse karteringsgebied

Heman Vannerom

Gedurende een 10 jaar durende mossenkartering (1984-1993) werden 89 levermossoorten gevonden in de 198 uurhokken van het Limburgse karteringsgebied, dit na ca. 2.000 waarnemingen (Dumortiera 66: 4-10, 1996). [Na deze karteringsronde vonden Leo Andriessen (Herk-de-Stad) en Cécile Nagels (Alken) er nog vier soorten bij, te weten : *Lophozia semiteres*, *Barbilophosia floerkei* (Dumortiera 69: 29-30, 1998), *Metzgeria fruticulosa* en *Frullania tamarisci*.] Dit betekent dat het gemiddelde aantal levermossen er 9,5 per uurhok bedraagt en dit iets hoger ligt dan het uit Schumacker & coll. (Atlas de distribution des bryophytes de Belgique, du Grand-Duché de Luxembourg et des régions limitrophes. I. Anthoceroeteae & Hepaticae (1830-1984.) Meise, Ed. Jard. Bot. nation. Belg., 41 p. + 169 k.) berekende uurhok gemiddelde van 9,0 voor België en het Groot-hertogdom Luxemburg samen.

In fig. 1a worden de uurhokken weergegeven met meer dan 9 soorten, het bekomen patroon is veelal een weerspiegeling van de valleien en de venige gebieden. In fig. 1b. worden de uurhokken voorgesteld met 20-28, 29-38 en 39-48 levermossoorten per muurhok. In de IFBL-uurhokken D6.36 (Zolder) en D6.38 (Houthalen) werden respectievelijk 41 en 40 soorten gevonden, het zijn de soortenrijkste levermosgebieden in het Limburgse karteringsgebied.

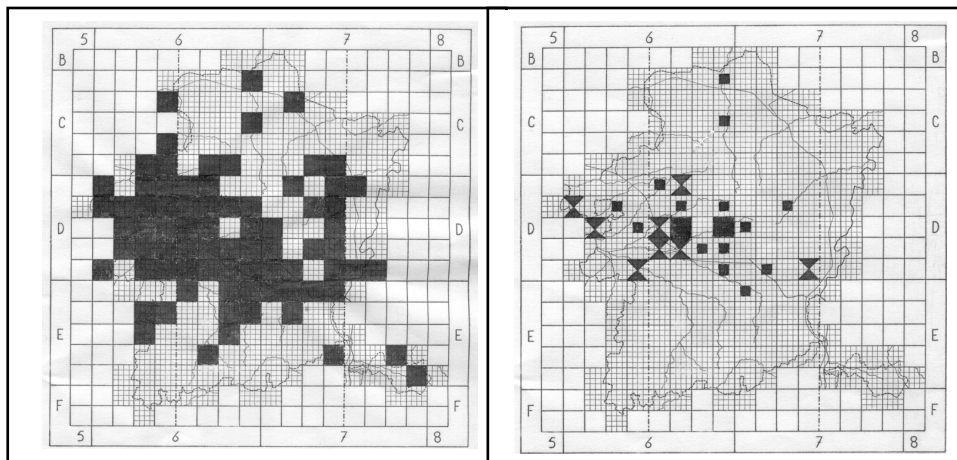

Fig. 1. – Levermossen in het Limburgse karteringsgebied. Aantal soorten per IFBL-uurhok.

- a. : □ meer dan 9 soorten.
b. : □ 20-28 soorten, ▽ : 29-38 soorten, □ : 39-48 soorten. IFBL-raster: 1 x 1 km.

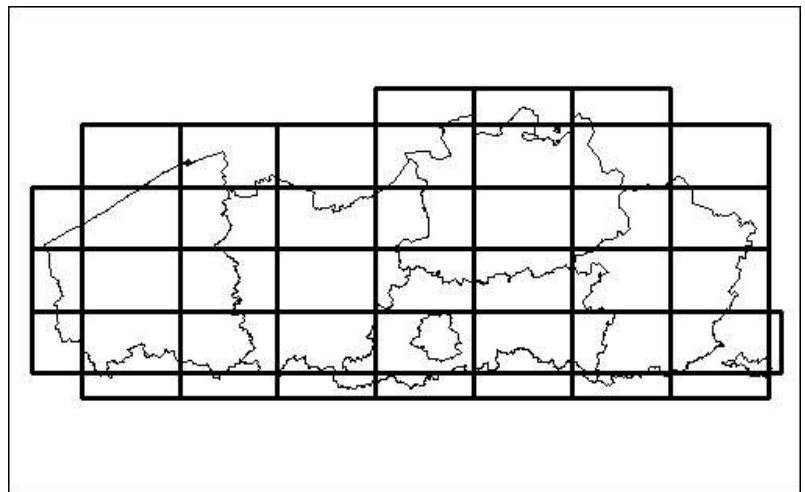
NIEUW

Nederlandstalige naamlijst van de mosflora van Nederland en België: Buxbaumiella 61

Deze naamlijst is op verzoek gratis te verkrijgen voor geïnteresseerden. Geeft gerust een seintje aan het secretariaat of via Tim.Polfliet@natuurpunt.be.

Nieuwsbrief PLANTEN

**3e jaargang, nr. 1
maart 2003**

natuurpunt
Studie

Plantenwerkgroepen Natuurpunt

In het Vlaamse land zijn tientallen plantenwerkgroepen actief binnen natuurpunt. Zij organiseren i.s.m. de natuurvereniging talloze planten excursies. De meeste excursies staan ook open voor beginners. Er wordt normaal expliciet aandacht besteed aan educatie (zeker in het kader van de provinciale werking).

Veel werkgroepen doen aan inventarisatie op kilometerschaal (via het 'IFBL-raster' dit in het kader van atlasprojecten. Een reeks werkgroepen spitst zich evenwel toe op de studie en inventarisatie van gebieden zoals biotopen en reservaten. Tijdens een aantal activiteiten van de werkgroep Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud wordt zelfs zeer nadrukkelijk aan vegetatiekunde gedaan (vegetatie-opnamen). U hebt als vrijwilliger de kans om hieraan actief deel te nemen en bij te leren.

Infomatie inventarisatie & monitoring:

Tim Polfliet en Roosmarijn Steeman
Natuurpunt Studie
Coördinatoren
Cel planten, mossen, lichenen, fungi
Kardinaal Mercierplein 1
2800 Mechelen

tel. 015/29.72.73
fax. 015/42.49.21 (tav. Studie)

e-mail:
Tim.Polfliet@natuurpunt.be
Roosmarijn.Steeman@natuurpunt.be

Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud

Voorzitter:
Erik Molenaar
Ferdinand Coosemansstraat 24
2600 Berchem
tel. 03/218.59.69

e-mail
erik.molenaar@skynet.be

fon-o-foon 0474/35.53.69

FON-Website:
<http://users.skynet.be/fon/>

Website (algemeen):
<http://www.natuurpunt.be>
(cfr. natuurstudie)

Nationale Werkgroep Botanie

Voorzitter:

André Van den Bergh
Vitsgaard 9
1745 Opwijk
tel. 052/35.05.18
GSM 0486/95.26.06

e-mail:
andrevandenbergh@yahoo.com

NWB

Vergeet uw eigen bijdrage aan de
Nieuwsbrief Planten niet!

Het West-Vlaams Atlasproject: Stand van zaken.

Tim Polfliet

Sinds twee jaar werkt Natuurpunt actief aan een ambitieus project: Een plantenatlas voor West-Vlaanderen.

Voor het West-Vlaamse binnenland zijn relatief weinig Floristische verspreidingsgegevens bekend. Daarom besloot Natuurpunt om samen met Hugo Ruysseveldt die sinds 1996 al meer dan 70 000 gegevens in West-Vlaanderen alleen verzamelde om een extra inventarisatie inspanning te leveren in deze provincie.

De verzamelde gegevens zullen gebruikt worden voor het maken van een plantenatlas over een tijdsperiode van 10 jaar (1996-2006).

Naast de gewone inventarisaties op kilometerschaal houdt het project ook standaardinventarisaties in om zo een beeld te krijgen van de verspreiding van modale soorten.

Voor kwetsbare of bedreigde soorten worden gegevens over de standplaats en de toestand van de populatie genoteerd waardoor er in dit project ook een eerste stap in de richting van monitoring wordt gezet. Op deze manier kunnen zeldzame soorten opgevolgd worden doorheen de tijd en kunnen soorten en standplaatsen in de toekomst beter beschermd worden.

Na twee jaar van intense inventarisaties kan reeds een mooie kaart gemaakt worden die een idee geeft van wat gedaan is en wat nog te doen valt (Zie volgende pagina).

Op deze kaart zijn de uur- en kwartierhokken van West-Vlaanderen weergegeven. Met verschillende symbolen is op deze kaart aangegeven of een kwartierhok bezocht is, waarbij een onderscheid is gemaakt op basis van het tijdstip van de reeds uitgevoerde bezoeken.

De tijdstippen van bezoek zijn in vier groepen opgedeeld; voor 20 mei, van 21 mei tot 10 juli, van 11 juli tot 31 augustus en vanaf 1 september.

Het is de bedoeling dat per uurhok op zijn minst 6 kwartierhokken zullen zijn geïnventariseerd, waarvan er een op standaardwijze.

Op deze kaart zijn ook een reeks geplande bezoeken door de Natuurpunt staf aangeduid. Ook de uurhokken waar door plantenwerkgroep West-Vlaanderen kwartierhokken zullen geïnventariseerd worden in 2003 zijn aangeduid.

Met de ervaring die de afgelopen jaren is opgedaan is ook de lijst met bijzondere planten en aandachtsoorten voor West-Vlaanderen aangepast. Een nieuwe streeplijst en een vernieuwde handleiding voor deelnemers aan het project is binnenkort beschikbaar.

Uiteraard zijn alle floragegegevens (zowel gerichte inventarisaties als losse waarnemingen van bijzondere soorten) uit West-Vlaanderen welkom voor dit project. Personen of afdelingen die aan dit project willen meerwerken zijn steeds welkom. Er is nog een hele weg af te leggen en extra waarnemingen maken het resultaat alleen maar mooier.

Wie wil inventariseren kiest best een nog niet bezocht hok, of kan een of meerdere hokken 'reserveren'!

Geïnteresseerden kunnen tevens mee op excursies van de plantenwerkgroep West-Vlaanderen.

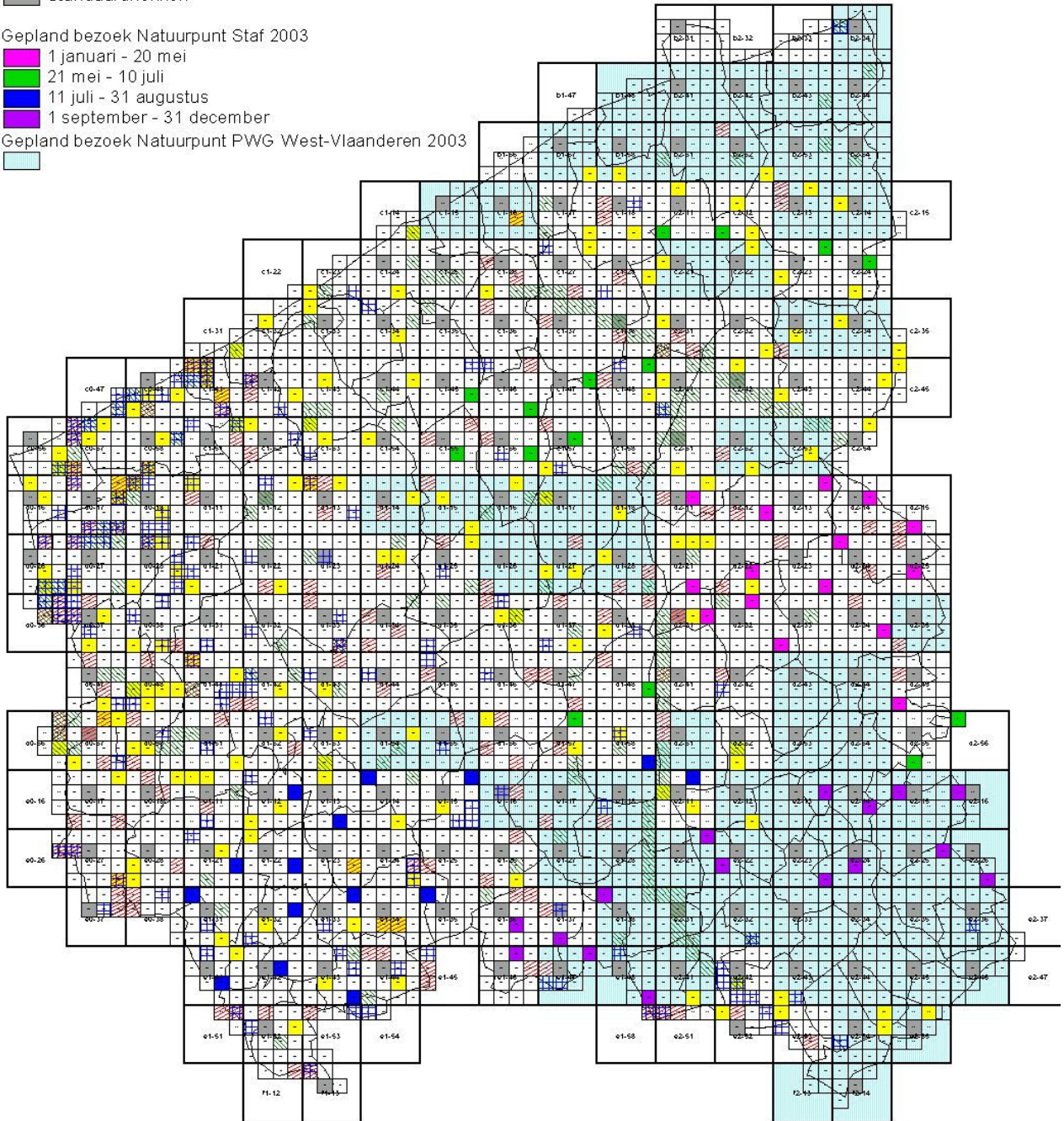
Legende

- 1 januari - 20 mei
- 21 mei - 10 juli
- 11 juli - 31 augustus
- 1 september - 31 december
- Uurhokken
- Standaardhokken

Gepland bezoek Natuurpunt Staf 2003

- 1 januari - 20 mei
- 21 mei - 10 juli
- 11 juli - 31 augustus
- 1 september - 31 december

Gepland bezoek Natuurpunt PWG West-Vlaanderen 2003

Inventarisaties atlasproject:
Stand van zaken van bekende gegevens 1 april 2003.
Geplande excursies 2003.

Een duidelijkere afdruk (A3 in kleur) of een digitale versie van deze kaart is te bekomen bij Natuurpunt Studie voor personen die wensen mee te werken aan het project.

Voor meer informatie of kaartmateriaal kan u terecht bij.

Natuurpunt Studie:
Tim Polfliet
Kardinaal Mercierplein 1
2800 Mechelen
tel. 015/29 72 73
Email: Tim.Polfliet@natuurpunt.be

Of de Plantenwerkgroep West-Vlaanderen:
Hugo Ruysseveldt
Smeyerslaan 1/01-02
8670 Koksijde
tel 058/52 29 42

Met dankt aan de vele medewerkers die reeds hun waarnemingen doorstuurd!

Excursiekalender West-Vlaams Atlasproject 2003.

Hugo Ruysseveldt

Zoals vorig jaar zijn er dit jaar weer een hele reeks plantenexcursies in het kader van het West-Vlaams Atlasproject.

De excursies onder leiding van Hugo Ruysseveldt gaan door op maandag en donderdag en staan open voor het ruime publiek. Er wordt normaal gezien twee kilometerhokken geïnventariseerd en de excursies duren de hele dag.

Opgelet: De excursies op maandag gaan sowieso door en starten op de aangekondigde afspraakplaats. De **excursies op donderdag** zijn **enkel na telefonische afspraak** en wijzigingen in het programma zijn hier mogelijk.

Indien u wenst deel te nemen aan een van deze excursies geeft u dus best steeds op voorhand een seintje aan Hugo (telefoonnummer hierboven).

Personen die graag een gedeelte van de dag meegaan kunnen 's morgens aansluiten en vroeger weg gaan.

Excursies Plantenwerkgroep West-Vlaanderen op maandag:

Datum	Hok	Afspraak	tijdstip
31-03	d1-18 + 28	Kerk Lichtervelde	9h30
07-04	d1-14 + 15	Kerk Beerst	9h00
14-04	b2-34 + 43	Kerk Westkapelle	9h30
21-04	b1-57 + 58	Kerk Nieuwmunster	9h30
28-04	c2-21 + 22	Kerk Zwevezele	9h15
05-05	c2-33 + 34	Station Tielt	9h00
12-05	c2-52 + 53	Kerk Oostrozebeke	9h30
14-05	e2-45	Bulskampveld Beernem: Parking 'het Aanwijs'	9h15 op woensdag!
19-05	c1-15 + 16	Kerk Klemskerke	9h00
26-05	e2-43 + 44	Kerk Bellegem	9h00
02-06	e2-33 + 34	Kerk Zwevegem	9h15
09-06	e2-22 + 32	Kerk Heule	9h15

16-06	e2-15 + 16	Kerk St-Elooïis-Vijve	9h30
23-06	d2-54 + e2-15	Kerk Wakken	9h00
30-06	d2-35 + 46	Kerk Aarsele	9h30
07-07	e2-54 + f2-14	Kerk St-Denijs	9h30
14-07	f2-13 + 14	Kerk <u>Spiere</u> -Helkijn	9h30
21-07	d2-43 + 44	Kerk Meulebeke	9h30
28-07	e2-13 + 14	Kerk Hulste	9h15
04-08	e2-24 + 25	Kerk Deerlijk	9h15
11-08	e2-36 + 46	Kerk Anzegem	9h30
02-09	e2-21 + 22	Kerk St-Elooïis-Winkel	9h30 op dinsdag!
08-09	e2-36 + 46	Kerk Anzegem	9h30
15-09	e2-44 + 45	Kerk Knokke (Zwevegem)	9h30
22-09	e2-23 + 24	Kerk Deerlijk	9h15
29-09	e2-25 + 26	Kerk Heerweg (Anzegem)	9h30
06-10	e1-38 + e2-31	Kerk Moorsele	9h00
13-10	e2-32 + 33	Kerk Bissegem	9h00

Excursies Plantenwerkgroep West-Vlaanderen op donderdag (tel. Afspraak Hugo Ruysseveldt):

Datum	Hok	Afspraak	tijdstip
03-04	d1-17 + 27	Kerk St-Henricus	9h00
10-04	d1-16 + 26	Kerk Handzame	9h00
17-04	b2-44 + 54	Kerk Lapscheure	9h30
24-04	b2-52 + 53	Kerk Dudzele	9h30
01-05	b2-42 + 51	Kerk Lissewege	9h30
08-05	b1-48 + 41	Kerk Lissewege	9h30
15-05	c2-13 + 14	Kerk Damme	9h30
22-05	d2-43 + 44	Kerk Meulebeke	9h30
29-05	d2-53 + 54	Kerk Oostrozebeke	9h30
05-06	e2-12 + 13	Kerk Lendeledede	9h30
12-06	e2-21 + 23	Kerk Gullegem	9h30
19-06	e2-24 + 25	Kerk Deerlijk	9h15
26-06	e2-26 + 36	Kerk Anzegem	9h30
03-07	e2-35 + 45	Kerk Ingooigem	9h30
10-07	e1-16 + f2-13	Kerk Passendale	9h00
17-07	d2-52 + e2-12	Kerk Ingelmunster	9h30
24-07	e2-45 + 55	Kerk Ingooigem	9h30
31-07	e2-34 + 35	Kerk St-Lodewijk	9h30
07-08	e2-22 + 23	Kerk Lendeledede	9h15
04-09	d1-54 + 55	Kerk Langemark	9h00
11-09	e1-47 + 48	Kerk Rekkem	9h00
18-09	e1-27 + 28	Kerk Dadizele	9h15
25-09	e2-34 + 35	Kerk St-Lodewijk	9h30
02-10	e1-16 + 17	Kerk Moorslede	9h00
09-10	e1-18 + d2-51	Kerk Beitem	9h15
16-10	e2-13 + 14	Kerk Hulste	9h30

Flo.Wer Excursiekalender 2003

Wouter Van Landuyt

Dit jaar wil Flo.Wer een gevarieerd excursieprogramma (zie hieronder) aanbieden waarbij per excursie andere aspecten van de floristiek zullen aan bod komen. We beginnen met voorjaarsexcursies op zoek naar soorten die bij normale streeptochten over het hoofd worden gezien. Andere excursies moeten vooral zorgen dat de databank vervolledigd wordt of niet te veel verouderd.

Bij de monitoringsexcursie gaan we op zoek naar een selectie van zeldzame soorten die we in detail willen in kaart brengen. In het najaar zal de meeste aandacht gaan naar adventieven en inburgerende soorten. We hopen dat met deze excursies de huidige manier van werken te diversifiëren en tegelijk onze kennis tegelijk te verruimen en te verfijnen.

- 6 april** **Voorjaarsexcursie met klemtoon op spoorwegen, opgespoten terreinen en ruderaalterreinen, ...**
VM: haven van Antwerpen LO: B4.53.4x - jonge opgespoten en braakliggende terreinen, zoeken naar *Cerastium pumilum*, *C. diffusum* e.a. NM: haven RO: B4.55.xx - industrieterreinen, spoorwegen. Samenkomst: kerk Doel, 9.30 h. Info: Dirk De Beer; 03/259 12 36 (werk) - de dag zelf (bv. om in de namiddag aan te pikken): 0474/73 73 95.
- 27 April** **Voorjaarsflora bossen en bosrestanten tussen Tienen, Landen en Büdingen (O-Brabant).**
Invullen lokale voorjaarleemtes, veel verplaatsingen. Samenkomst: parking station Tienen, 9.30. Info: Leo Vanhecke; leo.vanhecke@br.fgov.be; 02/260 09 60.
- 11 mei** **Systematische opvulling inventarisatieleemtes: Herne.**
Stukje Pajottenland, F3.17/18. Samenkomst: station Geraardsbergen, 9.30h. Info: Chris Decaluwé; 02.361 60 54.
- 25 mei** **Monitoringsexcursie langs de Westkust (Westende Bad - Nieuwpoort).**
Samenkomst: kerk Lombartzijde, 9.30h. Info: Wouter Van Landuyt; wouter.van.landuyt@instnat.be; 02/558 18 19.
- 15 juni** **Monitoringsexcursie in de Damslootvallei.**
Samenkomst: kerk Destelbergen, 9.30h. Info: Wouter Van Landuyt; wouter.van.landuyt@instnat.be; 02/558 18 19.
- 22 juni** **Systematische opvulling inventarisatieleemtes: Polders tussen Zuienkerke en Meetkerke.**
(Tevens klemtoon op *Batrachium*-soorten). Samenkomst: station Blankenberge, 9.30. Info: Leo Vanhecke; leo.vanhecke@br.fgov.be; 02/260 09 60 (werk) of 03/886 52 45 (s' avonds).

- 24 aug. Systematische opvulling inventarisatieleemtes: actualisatie Tielt-Wingene transekt (H. Stieperaere, 1972-1973).**
 Samenkomst: station Aalter, 9.30h. Info: Geert Heyneman;
Geert.Heyneman@gent.be; 09/239 43 74.
- 7 sept. Systematische opvulling inventarisatieleemtes. Poppel.**
 Samenkomst: station Turnhout, 9.30 h. Info: Dirk De Beer; 03/259 12 36 (werk) - de dag zelf (bv. om in de namiddag aan te pikken): 0474/73 73 95.
- 14 sept. Maïsadventieven wijde omgeving Aalter.**
 Samenkomst: Aalter-station, 9.30h. Info: Ivan Hoste;
Ivan.Hoste@BR.fgov.be; 02/260 09 59.
- 21 sept. Maïsadventieven wijde omgeving Turnhout.**
 Samenkomst: Turnhout, station, 9.30. Info: Geert Heyneman;
Geert.Heyneman@gent.be; 09/239 43 74.
- 28 sept. Adventievenexcursie naar het Antwerps havengebied.**
 Samenkomst: parking brandweerkazerne ten N van het Kattendijkdok, d.i. nabij de Royerssluis (de straat zou Mexicostraat x Siberiastraat zijn). OPGELET: om **10h.** Info: Filip Verloove: filip.verloove@swc.be; 051/20 32 14.

Programma Nationale Werkgroep Botanie Natuurpunt 2003

Andre Van den Bergh

Ook dit jaar is de Nationale Werkgroep Botanie van Natuurpunt weer heel actief. Behoudens anders vermeld, is de afspraak telkens te 9 uur aan de kerk van de gemeente, einde om 17 uur, meebrengen: flora's, loep, picknick, drank, laarzen.

05/04: **Zegelsem.** Hok E3.32.34. Burreken met bronbossen.
 Gids: Karel De Waele, tel: 09/386.45.60.

10/05: **Asse.** Hok E4.13.31 met bronbossen, beekvalleien en kleinschalig landschap.
 Gids: Andre Van den Bergh, tel: 052/35.05.18.

24/05: **Wechelderzande.** Hok B5.55.43. met heidevelden, bossen en de Visbeekvallei.
 Gids: Evie Verboven, tel: 03/455.35.30.

21/06: **Station Liedekerke-Teralfene.** Hok E4.11.33. met vochtige hooilanden en de Bellebeekvallei. Gids: Jacqueline Arickx, tel: 053/67.13.45.

05/07: **Renlies (omgeving Beaumont).** Hok nog te bepalen, met vallei van de Hantes.
 Gids: Willy Herreman, tel: 056/21.82.72.

09/08: **Leut.** Hok D7.36.32. met Maasbeemden en dijken.

Gids: Miel Opdenacker, tel: 089/56.54.71.

23/08: **Dikkelvenne**. Hok D3.51.44. Rotse met Scheldevallei.

Gids: Jean De Prez, tel: 09/251.27.26.

06/09: **Dudzele**. Hok B2.52.14. met opgespoten terreinen (ex-polder), spoorweg en industriegebied. Gids: Hedy Lecomte, tel: 050/54.49.24.

20/09: **Treignes**. Hok J5.33.34. met kalkrotsen, kalkgraslanden, spoorweg en Viroinvallei.

Gids: Dré Jacobs, tel: 03/219.02.78.

04/10: **Kallo**. Hok nog te bepalen, met opgespoten terreinen en buitendijkse schorren.

Gids: René Maes, tel: 03/252.41.23.

18/10: **Postsorteercentrum Brussel X, Industrielaan 16 te Anderlecht. Te bereiken via afrit nr. 17 van de Brusselse Ring**. Hok nog te bepalen, met Klein Eiland, spoorwegen, industrieterreinen en Zennevallei. Gids: Chris De Caluwé, tel: 02/361.60.54. Aansluitend vergadering voor het opstellen van de kalender 2004. Voorstellen kunnen ook vooraf telefonisch of schriftelijk doorgegeven worden aan Andre Van den Bergh, Vitsgaard 9, 1745 Opwijk, tel: 052/35.05.18. E-mail: andrevandenbergh @ yahoo.com

Verlag Pinksterweekend NWB Lorraine 2002

Andre Van den Bergh

Vrijdag 17 mei 2002

Aan de kerk van Fillières, een godvergeten dorpje in de Lorraine waar de eerste inventarisatie in de vallei van de Crusnes plaats vond, daagde de helft van het gezelschap, nl. 10 deelnemers op. Een gepensioneerde boswachter van 88 jaar oud, die zoveel drukte aan de kerk niet gewoon was, kwam even informeren naar onze bezigheden. Daar hij enorm geïnteresseerd was in de flora van zijn eigen streek, beloofden we hem een fotokopie van de streeplijst toe te zenden. Met Karel had ik afgesproken ieder om beurt twee dagen te strepen. In stralend weer mocht ik te Fillières aanvangen, een keuze waar Karel achteraf spijt van kreeg!!

Eric Van Renterghem had ons dit valleitje aanbevolen en zijn beschrijving van het gebied scheen vrij goed overeen te komen met de werkelijkheid! Vochtige hooilanden met Herfststijloos en een tapijt van Daslook in het beboste stuk langs de rivier. Iets hoger op in het bos wisselde de ondergroei en kregen we een begroeiing van Kleine maagdenpalm en Witte rapunzel. Enkele exemplaren Bittere wilg omzoomden de Crusnes. We volgden de linker rivieroever langs een bostalud, met Stijve naaldvaren en polletjes Vingerzegge en detemineerden er Ongevekt longkruid en Gele anemoon. De vegetatieve sleutel tussen Bos- en Gele anemoon bleek onbruikbaar. Onze tocht door het bos leverde heel wat typische kalkminnende soorten op: Stinkend nieskruid, Hondstarwegras, Mannetjesorchis, Vingerhelmbloem, Alpenandoorn, Elsbes, Rode kamperfoelie, Rood peperboompje, Bosvogelmelk of in

het Frans Asperge des bois genaamd. Eenbes, Heelkruid, Bosgierstgras, Eenbloemig parelgras, Grote keverorchis en Vogelnestje waren enkele andere noemenswaardige vondsten. Na de middag werden de wagens verplaatst naar het kerkhof van Fillières, waar we op de dodenakker Kandelaartje en Zandmuur ontdekten. In de hete namiddagzon schitterden de goudgele aren van Goudhaver tussen de overige grassen en in de rand van een graanakker stond Stinkende kamille, die we konden herkennen aan haar fijne langwerpige stroschubben tussen de bloeiwijze. Naast enkele prachtige Kluwenklokjes in een verruigd hooiland, ontdekten we nog Veldkruidkers en een eigenaardige gele kruisbloemige. Aanvankelijk dachten we aan een steenraket, maar dat scheen met geen enkele soort overeen te stemmen. De typische pijlvormige bladeren deden Karel aan Bunias denken en een beginnende vruchtvorming gaf hem uiteindelijk gelijk : het was Grote hardvrucht, een cultuurgewas. Bij nader toezien stonden er langs een akkerrand nog talrijke ex. van deze soort. De streeplijst van deze eerste dag kon met 224 taxa afgesloten worden. 's Avonds stelde Willy vast dat hij als eerste gastheer gediend had voor een Lotharingse teek.

Zaterdag 18 mei 2002

Voor de voltallige ploeg (20 deelnemers) stond vandaag de kalkhelling "Rudemont" op het programma. Eric loodste de wagens via rustige landwegen naar de vallei van de Rupt de Mad, een zijriviertje van de Moezel. Even voor het dorpje Arnaville ging het steil bergop tot aan de rand van deze gekende kalkhelling. Dreigende donkere wolken kwamen onze richting uit en de regen liet dan ook niet lang op zich wachten. De hemelsluizen werden opengezet, zodat Karel zijn toevlucht moest nemen tot een plastic zak van Hugo voor het droog houden van de streeplijst. Ondanks de voortdurende regen, kon de lijst door het beschermingsysteem van Hugo min of meer gevrijwaard blijven. De voormiddag werd vooral het dennenbos, de bosrand en de aangrenzende zone van het kalkgrasland verkend. Naast een bremraapsoort, die niet kon op naam gebracht worden, verschenen al de eerste orchideeën: Hommelorchis, Bokkeorchis, Bergnachtorchis, Vliegeorchis, Mannetjesorchis, Soldaatje, Aapjesorchis en Bruine orchis. Kalkvleugeltjesbloem met zijn rozet van bladeren, die iets groter zijn dan de stengelbladen, alsook Wilde weit, Pijlbrem, Naakte lathyrus, Aardaker en Verfbrem konden gedetermineerd worden. Donzige eik kwam algemeen voor op de Rudemont en Zachte haver, Gevinde kortsteel, Bergdravik en Breed fakkelgras vertegenwoordigden de poaceae op het kalkgrasland. Omwille van de regen werd vrij vroeg teruggekeerd naar de wagens voor de picknick en dit in de hoop dat het 's namiddags wat zou opklaren. Dit bleek ijdele hoop, want de regen bleef ons de ganse namiddag vergezellen. Dan maar met regenponcho en paraplu het eigenlijke kalkgrasland op, waar ons een bont gamma orchideeën en andere interessante taxa te wachten stonden. Naast de reeds voornoemde soorten, zagen we nog Poppenorchis, Vogelnestje, Bleek bosvogeltje, Hondskruid, Spinneorchis en Grote muggeorchis. Kalkbedstro, Sikkeldgoudschem, Vertakte graslelie, Wildemanskruid, Alpenandoom, Bergandoom en Smal vlas vulden het lijstje verder aan. De steilere Z-ZW helling naar de Moezel toe leverde niet alleen een prachtig uitzicht op de Moezelvallei, maar herbergde ook nog enkele niet alledaagse taxa, zoals Zuurbes, Wegedoorn, Kartuizeranjier, Kogelbloem en Elsbes. De drie wilde aardbeisoorten groeiden er verspreid in de omgeving, nl. Heuvelaardbei, Bosaardbei en Grote bosaardbei. Tengere veldmuur, Hertekruid en Knolbeemdgras met zijn vivipare aartjes waren alleszins nog interessante

waarnemingen. Druipnat ingevolge het gure weer, keerden we iets vroeger naar het hotel terug, waar we nog wat meegenomen materiaal nakeken en zo de streeplijst nog konden aanvullen met Purpere klaver, Inkarnaatklaver, Kruiptijm en Vogelpootzegge. Ook konden we de veldterminaties van Wegedoom en Breed fakkelgras bevestigen. Deze uitgeregende dag was toch goed voor 237 plantjes.

Zondag 19 mei 2002

Vandaag had de regen terug plaats gemaakt voor zonneschijn. Ik was terug streper van dienst voor de omgeving van Waville, in de vallei van de Rupt de Mad, maar eerst wou Eric ons het Amerikaans oorlogsmonument op de Butte de Montsec, de hoogste verhevenheid langs het Lac de Madine laten zien. Vanaf dit imposante gedenkteken konden we genieten van een prachtig uitzicht op het meer zelf en op het wijde landschap tussen de hellingen van de Maas en de Moezel. Via zo goed als verkeersvrije landwegen gidste Eric ons dan verder naar de plaats van bestemming. In de voormiddag stond een korte wandeling op de agenda, nl. het Bois Joyeux en het Croix Joyeux. In een smal zijwegje ontdekten we naast een heel gamma algemene planten Brave hendrik, een lid van de ganzevoetfamilie en Ronde ooievaarsbek. Naast de orchideeën die we al de vorige dagen zagen, vonden we hier het Wit bosvogeltje en een bastaard tussen Aapjesorchis en Soldaatje. Opnieuw vonden we Smal vlas, alsook zijn familielid Tweejarig vlas en Alpenbergvlas uit het geslacht Thesium. Welriekende salomonszegel, Harig zenegroen, Blauwgras en Knikkend parelgras waren nog enkele nieuwe aanvullingen, alvorens vanaf het Croix Joyeux langs een steil paadje de helling af te dalen naar het dorp. De wagens werden even verder in een rustige landbouwweg geparkeerd en op enkele omgehakte boomstammen was het heerlijk om te picknicken. Heidi was het tweede slachtoffer geworden van een teek, die Hugo 's anderendaags te Inor deskundig verwijderde.

Na de middag trok Eric met ons de andere kant van het dorp uit en langs enkele boomgaarden en tuinen ging het bergop. Op een verruigd grasland stond een forse groene asperge. Aanvankelijk werd aan Paarse aspergeorchis gedacht, maar deze plant heeft geen bladgroen en ziet er helemaal paars uit, dus toch Gewone asperge!! We trokken verder door een bos, waarbij we Meelbes, Blauw parelzaad, Bosboterbloem, Bromus ramosus groep en Armbloemige scheefkelk nog als nieuwe vondsten konden noteren. Aan de rand van een graanakker groeiden Naaldenkervel en Blauw walstro, waarbij het kadaver van een vos voor een allesbehalve fris geurtje zorgde. Wat verder leidde Eric ons naar een juweeltje van een kalkgrasland op een tamelijk steile helling. Het stond er vol met Hommelorchissen in pracht ornaat, vergezeld van Kogeltjesbloem. Pas na zessen bereikten we voldaan en tevreden de auto's. We vonden immers niet minder dan 326 plantensoorten, waaronder veel zeldzame taxa.

Maandag 20 mei 2002

Voor onze laatste streeptocht werd op advies van Eric, die spijtig genoeg wegens familiale aangelegenheden al vroeg in de ochtend moest vertrekken, een kilometerhok gekozen te Inor, in de Maasvallei even ten N. van Stenay. Ditmaal geen heksentoeren voor Karel om de streeplijst droog te houden, want het weer zag er veelbelovend uit, tenzij kanaal of Maas toch roet in het eten (beter streeplijst) kwamen gooien. Maar zover liet hij het niet komen, hij bleef veiligheidshalve op het

droge!! We vingen de inventarisatie aan de kerk aan met een opsomming van de traditionele planten. Toch al onmiddellijk een bijzondere vondst tussen de verweerde plaveien, nl. Paardebloemstreepzaad. We trokken naar de kanaalbever, waar Blauw glidkruid, Waterzuring en Vlottende waterranonkel geen abnormale vondsten waren. De brug over en verder langs het kanaal tot aan de passerelle over de Maas, snuffelden we de kanaalberm af. Harige en Kleine ratelaar, Smalle waterpest, Valse voszegge, Pluimzegge, Stijve zegge, Hoge cyperzegge en Scherpe zegge trokken er onze aandacht en een bijzondere schembloemige met zeer fijn ingesneden bladeren en een opgeblazen schede kon niet met zekerheid op naam gebracht worden. Volgens Rothmaler zou het hoogstwaarschijnlijk om Karwijvarkenskervel gaan!! Aan de Maas liet Katrien zich in het frisse Maaswater glijden en zwom naar de overkant. Hugo, Chris en René kamden de waterkant en de beemden uit: interessante ontdekkingen waren o.m. Zwanebloem, Gele Plomp, Gekroesd fonteinkruid, Schedefonteinkruid, Grote egelskop en Poelruit. Op de kanaaldijk groeiden nog Grasklokje, Gevlekte rupsklaver en Brede ereprijs. Knorrende magen, dus hoogtijd om terug naar de wagens te gaan voor de lunchpauze.

Na de middag verkenden we het noordelijke stuk van Inor met enkele verruigde kalkgraslanden, alsook de randen van enkele dichtgegroeide hakhoutbosjes. Alhoewel we op het eerste zicht dachten dat hier niet veel te ontdekken viel, konden toch nog heel wat soorten gestreept worden, die weliswaar slechts in kleine hoeveelheden aanwezig waren: Wilde weit, Wollige distel, een nieuwe soort voor het weekend, Bergnachtorchis, Bruine orchis, Bleek bosvogeltje, Vogelnestje, Grote keverorchis, Poppenorchis, Naakte lathyrus, Eenbes, Grote bosaardbei en Blauw walstro. In de hakhoutrand had de Spekwortel het zeker naar zijn zin. Omstreeks 16 u hielden we het voor bekeken en zochten we als afsluiter een terrasje op, waar nog eens rustig kon nagekaart worden over het voorbije weekend. Intussen was Luc per fiets ook te Inor aangekomen en kwam hij zonder aarzelen het gezelschap op het terras vervoegen. Luc verkoos nog een dagje te blijven en opteerde om per fiets via Bouillon huiswaarts te keren. Inor was goed voor 291 taxa.

PS: In naam van de NWB nogmaals dank aan Rita en Eric voor de goede voorbereiding van de uitstappen en de nodige suggesties voor de interessante plantengebieden.

Naar een meer ecologisch bermbeheer van AWW bermen **Excursies 2003**

Johan Asselbergs

In het kader van een project rond de bermen van de Antwerpse Waterwerken publiceerde Natuurpunt Afdeling Oude Spoorweg (Diest) een artikeltje in het personeelsblad van AWW. U vindt het hieronder:

De bezinkingsbekkens tussen Lier en Duffel en aan Eekhoven zijn omringd door prachtige bloeiende bermen waar unieke, vaak beschemde plantjes op groeien. Een greep uit het lijstje: Grote ratelaar, Steenanjer, Beemdkroon, Rechte Ganzerik, Knolsteenbreek, Gevlekte orchis, enz ... Verder leven er talrijke vogels ,zoogdieren en insekten ,kortom een fauna en flora om U tegen te zeggen. Om deze rijke fauna

en vooral de flora te kunnen bewaren en te laten toenemen, moet aan een goed bembereiding worden gedaan. Natuurpunt”, de grootste natuurbehoudvereniging in Vlaanderen heeft het voorstel gedaan om onze bermen eens grondig te inventariseren en zo te bepalen welke types bermen de AWW bevat. (Vlaanderen kent 37 verschillende-type bermen). Er waren immers een aantal aanwijzingen dat deze bermen stilaan hun natuurwaarde aan het verliezen waren.

Het doel van het plan is de aanwezige flora (en natuurwaarden) te kennen, te behouden en te verhogen en de eventuele achteruitgang te laten beëindigen. Dit kan alleen maar na de bepaling van het type berm. Om dit type te kennen dienen de aanwezige plantensoorten en hun aanwezigheid, ook abundanties genoemd, gekend te zijn. Elk type vraagt theoretisch immers een specifiek beheer afhankelijk van de bloeitijd, enz Toch is het niet de bedoeling om in de praktijk elke berm een apart maaieregime te geven, dat zou in de praktijk immers niet haalbaar zijn, maar afhankelijk van de zeldzaamheid van de aanwezige flora, de technische haalbaarheid, de kostprijs enz ... zullen er keuzes gemaakt worden. Tenslotte zal door permanente kwadraten (dit wil zeggen hokken die jaarlijks door de botanisten van Natuurpunt bekeken worden) het gekozen beheer geëvalueerd en bijgestuurd worden indien dit nodig zou blijken.

Concreet werden en worden de bermen bestudeerd door medewerkers en vrijwilliger-botanisten van natuurpunt (vanaf het de lente tot zomer 2002 en herfst 2002 en opnieuw vanaf de lente 2003 tot de late zomer 2003) en wordt de flora (en eventueel aanwezige fauna) geïnventariseerd. Op basis van de gevonden planten wordt het bermtype vastgesteld en op basis daarvan gaat men het beheer van deze berm bepalen zodat we op de juiste manier worden onderhouden: één of meerdere keren per jaar maaien, niet maaien, op welbepaalde tijdstippen enz. Al deze aspecten zijn allemaal van belang voor het optimale behoud van prachtige flora (en fauna) in onze productiecentra, waarmee het bewijs wordt geleverd dat het thema “milieu en natuur” een erg belangrijk item is voor AWW.

Wie dit jaar mee wil inventariseren in het project rond AWW, kan dit. In de kalender vindt u een overzicht van de **geplande excursies voor 2003**.

De plaats van samenkomst is telkens Bruul (aan de fontein) bij de OLV-Kapel te Duffel, verantwoordelijke: Johan Asselberghs, 0479/65 29 07.

maandag 21 april 2003, *In voor- én namiddag*: van 9:00 tot 12:00 en van 13:30 tot 17:00

maandag 28 april 2003, *Begin*: 19:30, *Einde*: 22:30

maandag 5 mei 2003, *Begin*: 19:30, *Einde*: 22:30

woensdag 7 mei 2003, *Begin*: 19:30, *Einde*: 22:30

zaterdag 10 mei 2003, *In voor- én namiddag*: van 9:00 tot 12:00 en van 13:30 tot 17:00

maandag 12 mei 2003, *Begin*: 19:30, *Einde*: 22:30

maandag 19 mei 2003, *Begin*: 19:30, *Einde*: 22:30

woensdag 21 mei 2003, *Begin*: 19:30, *Einde*: 22:30

zaterdag 24 mei 2003, *In voor- én namiddag*: van 9:00 tot 12:00 en van 13:30 tot 17:00

maandag 26 mei 2003, *Begin*: 19:30, *Einde*: 23:00

maandag 2 juni 2003, *Begin: 19:30, Einde: 23:00*
 woensdag 4 juni 2003, *Begin: 19:30, Einde: 23:00*
 maandag 9 juni 2003, *Begin: 19:30, Einde: 23:00*
 zondag 15 juni 2003, *Begin: 13:30, Einde: 17:00*
 maandag 16 juni 2003, *Begin: 19:30, Einde: 23:00*
 maandag 23 juni 2003, *Begin: 19:30, Einde: 23:00*
 maandag 30 juni 2003, *Begin: 19:30, Einde: 23:00*
 woensdag 2 juli 2003, *Begin: 19:30, Einde: 23:00*
 maandag 7 juli 2003, *Begin: 19:30, Einde: 23:00*
 zaterdag 30 augustus 2003, *In voor- én namiddag: van 9:00 tot 12:00 en van 13:30 tot 17:00*
 maandag 1 september 2003, *Begin: 19:30, Einde: 21:30*
 maandag 15 september 2003, *Begin: 19:30, Einde: 21:00*
 maandag 22 september 2003, *Begin: 19:30, Einde: 21:00*
 maandag 29 september 2003, *Begin: 19:30, Einde: 21:00*

Activiteiten plantenwerkgroep Klein-Brabant 2003

Ronny Segers

Telkens wordt een hok van 1 km² onderzocht en worden de waarnemingen aangestreept, met bijzondere aandacht voor determinatiekenmerken. Monitoring-excursies spelen zich af op perceelsniveau.

Beginners, (ex-)cursisten, freaks van allerlei slag, iedereen is welkom, behalve km-vreters, want het aantal gevonden soorten staat omgekeerd evenredig met het tempo (meestal tussen 150 tot 200 soorten per halve dag).

Kom mee kijken, leren, genieten ...

- **zondag 13 april** : Lippelobos (hok F11 = D4-23-42), alhoewel door iedereen gekend voor zijn voorjaarsflora dateert de laatste grondige inventarisatie van 1974, hoog tijd dus voor een nieuwe ronde; afspraak : café De Wandeling te Lippelo om 9u
- **donderdag 1 mei** : fietstocht in St.-Amands langs diverse km-hokken in functie van het optekenen van voorjaarsbloeiërs; afspraak : Scheldekaai St.-Amands om 9u
- **zaterdag 24 mei** : monitoring van het reservaat Marselaer en Lippelose beek, samen met het FON; afspraak : kerk Liezele om 9 u
- **zondag 25 mei** : Ruisbroekse polders (hok L5 = D4-15-12), dit al soortenrijke hok werd nog nooit in het voorjaar bezocht; afspraak : parking Kerk Ruisbroek-dorp om 9u
- **zondag 15 juni** : monitoring-excursie op perceelsniveau in onze reservaten Frankrijkbos (hok I4 = C4-54-43) en Koningsbeemd (hok G6 en G7 = D4-14-13 en D4-14-14); afspraak : Sint-Pietersburcht, Scheeveld te Puurs om 9 u
- **woensdag 2 juli** : monitoring-excursie in het reservaat Kraaienbroek te Branst-Mariekerke; afspraak : Sint-Amandsesteenweg t.h.v. zandweg aan sparrenbos om 19u

- **zondag 20 juli** : omgeving Groenendijk en Noordelijk eiland te Hingene (hokken I1 en J1 = C4-54-21 en C4-54-22); ook deze hokken werden al sedert lang niet meer bezocht; afspraak : parking nieuwe sluis op het Zeekanaal, Wintam om 9u
- **zondag 10 augustus** : Klein-Willebroek (hok N6 =D4-15-24), een hok met totnogtoe zeer weinig waarnemingen, wellicht interessant voor allerlei vreemde soorten; afspraak : Nijverheidsstraat t.h.v. de brug van Boom aan bedrijf 'Van Gansewinkel' om 9 u
- **woensdag 27 augustus** : omgeving Kleine Amer, Molenbeekvallei (hok I6 = D4-14-23), speciaal voor aanvulling najaarssoorten; afspraak : parking station Puurs om 19u
- **zondag 14 september** : Breendonk, omgeving Rijweg (hok L9 = D4-25-12), totnogtoe een km-hok zonder waarnemingen, maar zo erg kan het niet zijn, ook al ligt het in Breendonk; afspraak : hoek Rijweg-Schaafstraat om 9 u.

Laarzen zijn altijd aan te raden, als het kan (lees : bijna steeds) gaan we ook van de wegen af. De wandelingen op zaterdag of zondag eindigen steeds rond 12 u, die op woensdagavond met het invallen van de duisternis.

Inlichtingen : Ronny Segers, tel. 0477/55.66.38

Excursiekalender FON 2003

Erik Molenaar

datum	plaats bijeenkomst	uur	hokken	gebied	verantw
22-03-03	Station Boom	9h15		Spoorwegbermen tussen Boom en Antwerpen	NW
05-04-03	Brug Lesse in Han sur Lesse	9h15	j6-34-42	Kalkflora, tiennes	KS
12-04-03	Kerk Nederokkerzeel	9h15	d5-51	Bos Molenbeekvallei, Silsombos	EM
			e5-11		Nadine Rogiers
26-04-03	Kerk Nieuwenrode	9h15	d4-45-23	Velaertsbos en Essenbos	NW
				Birrebeekvallei, Meise	Frank Vermoesen
17-05-03	Kerk Impde	9h15	d4-44-24	Beemden, Wolvertem	NW Julien Deroover
24-05-03	Kerk Liezele	9h15	d4-24	Vallei van de Klaverbeek, Lippelo	NW Ronny Segers
	Café 'De Wandeling'	13h		Lindebeek, Londerzeel	Jens Bruneel
31-05-03	Ecocentrum De Goren, Mol-Rauw	9h15	c6-24	Groot Buitengoor, Detailopnamen van natte heide met diverse wollegrassen en zeggen	EM Jan Dirx
07-06-03	Nismes			Studieweekend Nismes	EM Mieke Bens
14-06-03	Kerk Steenvoort	9h15	e4-12-33	Steenvoortbeek, Ternat	NW
	E40 afrit Ternat		e4-12-	dorpskom Steenvoort	Luc Platteau

			34		
21-06-03	Kerk Berchem Antw	7h		Braydunes, duinen, graslanden	GA Juul Slembrouck
28-06-03	Kerk Winkelomheide	9h15	c6-41	Malesbroek	EM
				Vallei Grote Nete	Koen Janssens
02-08-03	Kerk Begijnendijk	9h15		Stand van zaken FON 2003. Excursies in de omtrek	GA
23-08-03	Kerk Vorselaar	9h15	c5-35	Groot schupeleer, Oorlandse beek Vorselaar	EM
				Tweede en Derde beek	Yves De Cnodder
30-08-03	Kerk Geel-Stelen	9h15	c6-41	Afvaart Grote Nete	GA Koen Janssens
06-09-03	Kerk Brecht	9h15	b5-52-12	Marbelenven, omgeving, plagplaatsen	EM Frans Kerstens
20-09-03	Kerk Putte Mechelen	9h15		Maïsakkers, adventieven	GA

Meer info i.v.m. deze excursies kan u krijgen bij Eric Molenaar op 03/218.59.69.

Uitstappen Plantenwerkgroep Afdeling Westkust

Godfried Warreyn

De excursies van Afdeling Westkust starten telkens om 9h00. Wie wil deelnemen kan voor de exacte locatie van afspraak contact opnemen met Godfried Warreyn op 058/51 80 80 of een mailtje sturen naar godfried.warreyn@pi.be.

- 12 april 2003: Plaatsduinen Oostduinkerke (c0-48-43)
- 26 april 2003: Schipgatduinen Koksijde (c0-47-44)
- 10 mei 2003: Schoudervliet Wulpen (c0-58-42)
- 24 mei 2003: Zeebemduinen Oostduinkerke (c0-48-23)
- 31 mei 2003: Booihoekestraat Wulpen (c1-51-31)
- 14 juni 2003: Langeleedstraat Koksijde (c0-58-14)
- 21 juni 2003: Conterdijk Wulpen (c0-58-24)

Plantenwerkgroep Allium Denderstreek

Peter Tolleneer

DATUM	Km HOK	PLAATS EN TOPONIEM	BEGIN/EINDE
Zondag 06 april 2003	E3 28 24	Liedekerke / Palitse beek	8.30-12.00
Zondag 13 april 2003	E3 28 32	Okegem / geen toponiem	8.30-12.00
Zondag 27 april 2003	E3 28 23	Liedekerke / Dender	8.30-12.00
Zondag 11 mei 2003	E3 28 34	Ninove / Grote meersen	8.30-12.00
Woensdag 21 mei 2003		Keuze staat nog niet vast	18.30-22.00
Woensdag 04 juni 2003	E3 28 24	Liedekerke / Palitse beek	18.30-22.00
Woensdag 11 juni 2003	E3 28 32	Okegem / geen toponiem	18.30-22.00
Woensdag 18 juni 2003	E3 28 23	Liedekerke / Dender	18.30-22.00

Woensdag 02 juli 2003	E3 28 34	Ninove / Grote meersen	18.30-22.00
Woensdag 09 juli 2003			18.30-22.00
Woensdag 30 juli 2003	E3 28 24	Liedekerke / Palitse beek	18.30-22.00
Zondag 10 aug. 2003	E3 28 32	Okegem / geen toponiem	8.30-12.00
Zondag 24 aug. 2003	E3 28 23	Liedekerke / Dender	8.30-12.00
Zondag 07sept. 2003	E3 28 34	Ninove / Grote meersen	8.30-12.00
Zondag 21sept. 2003			8.30-12.00
Samenkomst: OP WOENSDAG OM 18,30 EN OP ZONDAG OM 8,30 PARKING STEDELIJK KERKHOF LEO DE BETHUNELAAN AALST			
De keuze van een Km hok staat hier nog niet vast, deze excursie kan het vervolledigen zijn binnen een begonnen hok, of een locatie op aanvraag			

De Excursies staan onder leiding van P. Van den Bremt, L. Annaert, W. Tolleneer, P. Tolleneer.

Meer info kan verkregen worden bij Peter Tolleneer:

pwg.denderstreek@belgacom.net of op 053 / 79 03 60

Kalender Plantenwerkgroep Zuidwest-Brabant – Lente 2003

Chris De Caluwe

Zondag 13 april

9h00 Parking Kampendaal Hallerbos (Schedegeelsterwandeling)

Maandag 21 april

9h00 Vlasmarkt Hallerbos (Narcissenwandeling in Lembeekbos)

Zondag 27 april

9h00 Kruispunt Veertigbunderdreef-Lindedreef Hallerbos
Recht over oud stort (Beekvallei)

Donderdag 01 mei

9h00 Kruispunt Vastebavibdstraat-Arenbergstraat
(Hazenbeek – Essenbeek)

Zaterdag 17 mei

9h00 Kerk Asse (Meer info zie kalender Nationale Werkgroep Botanie)

Zaterdag 17 mei

14h00 Hoofdingang Natuurreservaat Duling (Duling)

Zondag 25 mei

9h00 Hoofdingang Natuurreservaat Berendries (Berendries)

Vrijdag 30 mei

19h00 Parking Aldi Demaeghtlaan Halle (Groebeграcht)

Zaterdag 14 juni

14h00 Kerk Clabecq (Bois d'Oisquercq)

Zondag 22 juni

9h00 Hoofdingang Duling (Jaarlijkse opname permanente kwadraten)

Zondag 29 juni

09h00 Kerk St-Vincentius Buizingen (Spoorwegterrein)

Meebrengen: Laarzen, loep, flora, notaboekje en schrijfgerief.

Meer info te verkrijgen bij Chris op 02/361 60 54 of Jan op 02/356 35 26.

En verder... Overige activiteiten in teken van Planten, Mossen en Zwammen....

Tim Polfliet, Tineke Thijs

ANTWERPEN

Zondag 13 april 2003

Sint-Katelijne-Waver

Voorjaarsbloeiërs wandeling in de Hondsbossen, start om 14u kerk van Sint-Katelijne-Waver, Markt. Laarzen. Einde rond 17u. Gratis voor leden en € 2,50/niet-leden.

Info: afd. Mechels Riviereengebied, Luc Vertommen: 0475/39.19.69.

Ranst

Voorjaarsflora in het bos van Zevenbergen, start om 8u30 Bist, Wilrijk. Loep, verrekijker, telescoop, veldgidsen, flora, vogelgids, fototoestel, laarzen bij regenweer, stevig schoeisel. Einde rond 12u.

Info: afd. Zuidrand Antwerpen, Rudy Vansevenant: 03/457.97.51.

Zaterdag 19 april 2003

Halle

Wandeling met specifieke aandacht voor de voorjaarsflora in een beukenbos, het Hallerbos, start om 13u station van Puurs. Flora, vogelgids, verrekijker, loep. Einde rond 18u. Vervoer met eigen wagens, carpooling vanaf station.

Info: afd. Klein-Brabant, Jean Adriaenssens, 03/886.27.01, jean.adriaenssens@skynet.be.

Maandag 21 april 2003

Itegem (Heist-op-den-Berg)

Lentebloeiërs wandeling in de boomgaard, start om 13u45 Natuurpuntlokaal, Hallaar en 14u ten huize van de heer Vets, Bevelsesteenweg 85, Itegem. Einde rond 16u.

Info: afd. Grote Nete, Chris Segaert: 015/22.01.06.

Dinsdag 22 april 2003

Wijnegem

Cursus grassen, zeggen en russen. Theorie: 22/4 en 29/4 van 20 tot 23u, Cultureel Centrum 't Gasthuis, Turnhoutsebaan 199, Wijnegem. Praktijk: 3/5, 10/5 en 24/5 van 9 tot 12u en 17/5 van 14 tot 17u. Deelname € 22,00/leden en € 27,00/niet-leden te storten op rekening 979-1307545-87 van Natuurpunt Schijnvallei vzw met vermelding "cursus grassen".

Info en inschrijven: afd. Schijnvallei, Hilde Lembrechts: 03/353.21.68, rubberrecht@vt4.net.

Donderdag 24 april 2003

Tongerlo (Westerlo)

Cursus geneeskrachtige kruiden. Theorie: 24/4, 8/5 en 15/5 van 20 tot 22u45, Vesperzaal abdij van Tongerlo, Abdijstraat 40, Tongerlo. Praktijk: 18/5 van 9 tot 12u. Deelname € 7,00/leden en € 9,00/niet-leden te storten op rekening 230-0567479-49 van NP Dubbelloof-Westerlo.

Info en inschrijven: afd. Dubbelloof-Westerlo, Marc Niclot: 014/54.05.74, marc.niclot@pandora.be.

Zondag 27 april 2003

Oud-Turnhout

Plantenwandeling langs de kanaaloevers, start om 9u hoek Werkendam en Steenweg op Ravels, Oud-Turnhout. Flora en loep. Einde rond 12u. Niet toegankelijk voor kindervagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten.

Info: afd. De Wulp, Ludo Huibrechts: 014/45.06.46, natuurpunt.dewulp@skynet.be.

Boischot (Heist-op-den-Berg)

Voorjaarsbloeiërs wandeling in de Herebossen, start om 9u Pallieterhoeve, Ijzerenweg, Boischot. Einde rond 11u30.

Info: afd. Grote Nete, Olivier Heylen: 015/22.61.81.

Zaterdag 10 mei 2003**Westerlo**

Plantenexcursie te Westerlo, start om 9u Marly-brug, Westerlo. Einde rond 12u.

Info: afd. Dubbelloof-Westerlo, Louis Schellens, 014/54.90.16.

Woensdag 14 mei 2003**Lier**

Cursus Grassen, zeggen en russen. Theorie: 14/5 en 21/5, start om 19u30 bovenzaal taverne Het Schaeckbert, Zimmerplein 12, Lier. Praktijk: 24/5, 14/6, 21/6 en 28/6. Deelname € 15,00/leden en € 20,00/niet-leden.

Info en inschrijven: afd. De Wielew aal, Leo Vaes: 03/480.97.42.

Vrijdag 16 mei 2003**Hoboken (Antwerpen)**

Cursus Grassen. Praktijk: 16/5, 23/5, 30/5, 6/6, 13/6, 20/6 en 27/6 van 9 tot 12u. Eerste wandeling start aan station van Hoboken. Deelname € 17,50.

Info en inschrijven: afd. Zuidrand Antwerpen, Catherine Vandercruyssen: 03/288.81.07, cvdx@pandora.be.

Zaterdag 17 mei 2003**Broechem (Ranst)**

Planteninventarisatie van de Nierlendersbossen, start om 9u kerk van Broechem. Flora, loep. Einde rond 12u30. Niet geschikt voor kindervagnen en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis.

Info: afd. De Wielew aal, Evie Verboven: 03/455.35.30.

Zaterdag 24 mei 2003**Wechelderzande (Lille)**

Plantenstudiedag, start om 9u Sint-Amelbergakerk, Heymansstraat, Wechelderzande. Laarzen, loep, flora's, picknick, drank. Einde rond 17u. Niet geschikt voor kindervagnen en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis.

Info: Nationale Werkgroep Botanie, Evie Verboven: 03/455.35.30.

Herentals

Onderzoek in de Getlagen, start om 9u parking BLOSO, Herentals. Einde rond 12u.

Info: ecologische werkgroep afd. Nete en Aa, Herman Puls: 014/21.96.08.

Zondag 1 juni 2003**Herenthout**

Akkerkruidenwandeling in De Bergen, start om 14u parking Happyland, Herenthout. Einde rond 17u.

Info: afd. Nete en Aa, Marc Florus: 014/50.26.92.

Zaterdag 7 juni 2003**Zoerle-Parwijs (Westerlo)**

Plantenexcursie te Zoerle-Parwijs, start om 9u Snekensbrug, Zoerle-Parwijs. Einde rond 12u.

Info: afd. Dubbelloof-Westerlo, Louis Schellens, 014/54.90.16.

Zondag 8 juni 2003

Beerse

Bosplanten en -vogelw andeling in de Luysterborg en Vogelenzang, start om 9u kerk van Beerse-Den Hout, Schransdriesstraat. Verrekijker, laarzen, gidsen. Einde rond 12u.
Info: afd. De Kievit, Paul Prinsen: 014/43.73.63.

Woensdag 11 juni 2003

Herentals

Excursie in het Olens Broek, start om 14u infobord, Roerdompstraat, Herentals. Einde rond 17u.
Info: ecologische werkgroep afd. Nete en Aa, Herman Puls: 014/21.96.08.

Zaterdag 14 juni 2003

Ekeren (Antwerpen)

Orchideeënwan deling in de Oude Landen, start om 14u30 poortgebouw kasteel van Veltw ijck, Veltw ijcklaan 27, Ekeren. Einde rond 17u.
Info: afd. Antwerpen Noord: 03/541.58.25, www.natuurpunt.be/antwerpennoord.

Wechelderzande

Planteninventarisatie langs de Visbeek, start om 9u kerk van Wechelderzande. Flora's, loep, picknick, drank. Einde rond 16u30. Niet geschikt voor kinderw agens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis.
Info: afd. De Wielew aal, Evie Verboven: 03/455.35.30.

Zondag 15 juni 2003

Geel

Orchideeënwan deling in Neerhelst, start om 14u Larumsebrugweg aan kanaal, Geel. Laarzen. Einde rond 17u. Deelname gratis.
Info: afd. Geel-Meerhout, Marc Verachtert: 014/58.39.71, marc.verachtert@skynet.be.

Zaterdag 21 juni 2003

Grasheide (Putte)

Kruidenwan deling in de Hoge Beemortel, start om 19u kerk van Grasheide, Meester Van der Borghtstraat. Laarzen, veldgidsen. Einde rond 21u. Niet geschikt voor kinderw agens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis.
Info: afd. De Putter, Peter Hendrickx: 015/75.28.61.

Herentals

Excursie in De Gemeenteheide, start om 9u parking, einde Lavendelweg, Herentals. Einde rond 12u.
Info: ecologische werkgroep afd. Nete en Aa, Herman Puls: 014/21.96.08.

Zondag 22 juni 2003

Beerse

Planten- en insectenwan deling in de Duivelskuil en op de Gemeenteheide, start om 14u kerk van Beerse-centrum, Kerkplein. Verrekijker, laarzen, gidsen. Einde rond 17u.
Info: afd. De Kievit, Paul Prinsen: 014/43.73.63.

OOST-VLAANDEREN

Zondag 13 april 2003

Overboelare (Geraardsbergen)

Wandeling in De Rietbeemd: prille lentebloeiërs en -geluiden, start om 14u parking De Cocane, top van de Hoge Buizemont, Overboelare. Einde rond 17u30.
Info: afd. Geraardsbergen, Godfried Merlevede: 068/33.51.06, g.merlevede@tiscali.be.

Neigem (Ninove)

Voorjaarsbloeiërs wandeling in het Neigembos, start om 14u30 kapel van Bevingen, Neigem. Einde rond 17u.
Info: afd. Ninove, Ria De Dyn: 054/50.35.65.

Dinsdag 15 april 2003

Kluizen (Evergem)

Plantenstudietoetocht, start om 19u parking sporthal Pussemierstraat 1, Eeklo. Einde rond 22u.
Info: Natuurhistorische Werkgroep Meetjesland, plantenwerkgroep, Chris Bruggeman: 09/377.71.40.

Vrijdag 25 april 2003

Zottegem

Cursus grassen, zeggen en russen. Theorie: 25/4 en 9/5 van 20 tot 23u, zaal café Meileken, Stationsplein 9, Zottegem. Praktijk: 1/6, 15/6, 22/6 en 6/7 van 9 tot 12u. Deelname € 15,00/leden en € 32,50/niet-leden (incl. lidmaatschap) en gratis voor conservators, te storten op rekening 001-3426660-17 van NP Zwalmvallei, p/a Kapellestraat 36/2, Zottegem.
Info en inschrijven: afd. Zwalmvallei, Johan Cosijn: 055/30.98.10, johan.cosijn@worldonline.be.

Zondag 27 april 2003

Grimminge (Geraardsbergen)

Wandeling in het Raspaillebos: Anemonen en hyacinten, start om 14u NMEC De Helix, Hoogvorst 2, Grimminge. Einde rond 17u30.
Info: afd. Geraardsbergen, Koen Steenhoudt: 054/58.67.58, k.steenhoudt@belgacom.net.

Neigem (Ninove)

Vlaamse Ardennendag: voorjaarswandeling in het Neigembos, start om 13u Sint-Pietersplein, Gent en 14u parking kapel van Bevingen, Halsesteenweg, Neigem. Einde rond 17u. Kostendelend autovervoer.
Info en inschrijven: afd. Meetjeslandse Kreken, Joachim Mergeay: 09/245.76.34 en 016/32.42.96 joachim.mergeay@bio.kuleuven.ac.be.

Woensdag 30 april 2003

Uitbergen (Berlare)

Lente-impressie in de Kalkense Meersen, start om 9u kerk van Uitbergen. Wandelschoenen of laarzen. Einde rond 12u. O.V.: bus van De Lijn stopt aan de kerk.
Info: afd. Scheldeland, Lieve Van Bockstael: 09/367.62.91, groenelieve@pandora.be.

Zaterdag 3 mei 2003

Weert (Bornem)

Planteninventarisatie in de Weertse Polder, start om 14u kerk van Weert. Flora, loep, laarzen, regenkledij. Einde rond 17u. Niet geschikt voor kindwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Gratis deelname.
Info: afd. Zuid-Waasland, Arne Verstraeten: 09/348.36.88, arne.verstraeten@lin.vlaanderen.be.

Zondag 4 mei 2003

Nokere (Kruishoutem)

Landschapswandeling met klemtoon op eetbare planten, start om 14u kerk van Nokere, hoek Kasteeldreef en Nokeredorpstraat. Laarzen, verrekijker, gidsen. Einde rond 17u. Gratis deelname.
Info: afd. Schelde-Leie, Bert Dhondt: 09/280.00.01, bertdhondt@hotmail.com.

Dinsdag 6 mei 2003

Drongen (Gent)

Plantenwandeling naar Jongensstad, start om 18u30 kerk van Drongen. Veldgidsen. Einde rond 21u30. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen.

Info: Plantenwerkgroep Gent, Jean De Prez: 09/251.27.26, j.deprez@pi.be.

Nevele

Plantenstudietocht in de bossen nabij Veldekes, start om 19u parking sporthal Pussemierstraat 1, Eeklo. Einde rond 22u.

Info: Plantenwerkgroep Meetjesland, Chris Bruggeman: 09/377.71.40.

Dinsdag 13 mei 2003

Lembeke (Kaprijke)

Plantenstudietocht in het bos en omgeving, langs de weg naar Oosteklo, start om 19u parking sporthal Pussemierstraat 1, Eeklo. Einde rond 22u.

Info: Plantenwerkgroep Meetjesland, Chris Bruggeman: 09/377.71.40.

Donderdag 15 mei 2003

Sleidinge (Evergem)

Plantenwandeling naar Langendam, start om 18u30 kerk van Sleidinge. Veldgidsen. Einde rond 21u30. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen.

Info: Plantenwerkgroep Gent, Jean De Prez: 09/251.27.26, j.deprez@pi.be.

Zaterdag 17 mei 2003

Kwaremont (Kluisbergen) en Ronse

Plantenstudietochten rond bronbosflora, start om 14u kerk van Kwaremont, Kwaremontplein (17/5) en parking stedelijk kerkhof, Hogerluchtstraat, Ronse (14/6). Deelname gratis.

Info: plantenwerkgroep afd. Schelde-Leie, Karel De Waele: 09/386.45.60, karel.de.waele@skynet.be.

Lokeren

Planteninventarisatie in de Kraaimeersen, start om 9u parking voetbalstadion van Lokeren, Daknamstraat. Loep, flora, laarzen, regenkledij. Einde rond 12u. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis.

Info: afd. Zuid-Waasland, Arne Verstraeten: 09/348.36.88, arne.verstraeten@lin.vlaanderen.be.

Zondag 18 mei 2003

Gent

Plantenbeurs aan de Bourgoyen-Ossemeersen, start om 10u ontmoetingscentrum De Grutto, einde Mahatma Ghandistraat, Gent. Einde rond 18u. Geschikt voor kinderwagens en rolstoelen bij droog weer. Deelname gratis. O.V.: bus 9.

Info: afd. Gent, Daniel Danhieux: 09/228.06.12, daniel.danhieux@pi.be.

Woensdag 21 mei 2003

Sinaai (Sint-Niklaas)

Planteninventarisatie in de Moervaartmeersen, start om 18u30 Keizershof, Keizerstraat, Sinaai en 18u45 ingang Moervaartmeersen, Sinaai. Loep, flora, laarzen, regenkledij. Einde rond 21u. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis.

Info: afd. Zuid-Waasland, Arne Verstraeten: 09/348.36.88, arne.verstraeten@lin.vlaanderen.be.

Donderdag 22 mei 2003**Gent**

Plantenwandeling naar de haven, start om 18u30 parking Weba, Vliegtuiglaan, Gent. Veldgidsen. Einde rond 21u30. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Deelname gratis.

Info: Plantenwerkergroep Gent, Jean De Prez: 09/251.27.26, j.deprez@pi.be.

Dinsdag 27 mei 2003**Sleidinge (Evergem)**

Plantenstudietocht in wei- en hooilanden, start om 19u parking sporthal Pussemierstraat 1, Eeklo. Einde rond 22u.

Info: Plantenwerkergroep Meetjesland, Chris Bruggeman: 09/377.71.40.

Gent

Plantenwandeling naar het Storyplein, start om 18u30 kerk Kristus Koning, Rerum Novarumplein aan de Zwijnaardsesteenweg, Gent. Veldgidsen. Einde rond 21u30.

Info: plantenwerkergroep Gent, Jean De Prez: 09/251.27.26, j.deprez@pi.be.

Woensdag 28 mei 2003**Grimminge (Geraardsbergen)**

Cursus Grassen, zeggen en russen. Theorie: 28/5 en 4/6, start om 20u NMEC De Helix, Hoogvorst 2, Grimminge. Praktijk: 11/6, 18/6 en 25/6 van 19 tot 22u. Deelname € 12,50/leden en € 15,00/niet-leden.

Info en inschrijven: afd. Geraardsbergen, Carlos D'Haeseleer: 054/41.87.09, carlos.dhaeseleer@natuurpunt.be.

Petegem-aan-de-Schelde (Wortegem-Petegem) en Elsegem (Wortegem-Petegem-

Plantenstudietochten rond flora van de Scheldemeersen en de oude meanders, start om 14u kerk van Petegem-aan-de-Schelde, Petegemplein (28/6) en parking Domein de Ghellinck, Kortrijkstraat, Elsegem (13/9). Deelname gratis.

Info: plantenwerkergroep afd. Schelde-Leie, Karel De Waele: 09/386.45.60, karel.de.waele@skynet.be.

Zondag 1 juni 2003**Ursel (Knesselare)**

Plantenwandeling in het Drongengoedbos, start om 9u kruispunt Drongengoedweg en Westvoordestraat, Ursel. Loep, plantengids. Einde rond 11u30. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Gratis deelname.

Info: afd. Maldegem-Knesselare, Eric Blondia: 09/374.49.47.

Woensdag 4 juni 2003**Opbrakel (Brakel)**

Planteninventarisatie in de Vallei van de Sassegembeek, start om 19u kerk van Opbrakel. Laarzen of stevig schoeisel, flora, loep. Einde rond 22u30. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis.

Info: afd. Zwalmvallei, Heide Demolder: 055/42.16.45, geert.de.knijf@instnat.be.

Zondag 8 juni 2003**Beerlegem (Zwalm)**

Plantenwandeling in de Zwalmstreek, start om 14u kerk van Beerlegem. Einde rond 17u.

Info: afd. Bovenschelde, Guy De Meulemeester: 09/230.46.46.

Dinsdag 10 juni 2003**Sint-Laureins**

Plantenstudietocht in de bermen langs het Leopoldkanaal, start om 19u parking sporthal Pussemierstraat 1, Eeklo. Einde rond 22u.

Info: Plantenwerkergroep Meetjesland, Chris Bruggeman: 09/377.71.40.

Donderdag 12 juni 2003**Gent**

Plantenwandeling naar de Groothandelsmarkt, start om 18u30 kerk Kristus Koning, Rerum Novarumplein, aan Zwijnaardesteenweg, Gent. Veldgidsen. Einde rond 21u30. Niet geschikt voor kinderen en rolstoelen.

Info: Plantenwerkergroep Gent, Jean De Prez: 09/251.27.26, j.deprez@pi.be.

Vrijdag 13 juni 2003**Hamme**

Cursus Grassen, zeggen en russen. Theorie: 13/6 en 20/6, start om 20u taverne Durmedroom, Kaaiplein 28, Hamme. Praktijk: 17/6, 19/6, 24/6 en 26/6 van 19 tot 22u. Deelname € 18,00.

Info en inschrijven: afd. 's Heerenbosch, François Van den Broeck: 052/47.99.89.

Zaterdag 14 juni 2003**Gent**

Plantenwandeling naar de Bourgoyen-Ossemeersen, start om 14u onthaalcentrum De Grutto, einde Mathama Ghandistraat, Gent. Veldgidsen. Einde rond 18u. Niet geschikt voor kinderen en rolstoelen. Deelname gratis.

Info: Plantenwerkergroep Gent, Jean De Prez: 09/251.27.26, j.deprez@pi.be.

Zondag 15 juni 2003**Gent**

Wandeling: Eetbare planten in de Groene Vallei, start om 14u Jan van Hembysebolwerk, Gent. Einde rond 17u. Niet geschikt voor kinderen en rolstoelen. Honden niet toegelaten. O.V.: trolley 3 of tram 40.

Info: afd. Gent, Leen Martens: 09/224.47.26.

Sint-Maria-Aalter (Aalter)

Paddestoelenwandeling in het Hooggoedbos, start om 14u kerk van Sint-Maria-Aalter. Einde rond 17u.

Info: paddestoelenwerkergroep Meetjesland, Chris Bruggeman: 09/377.71.40.

Zondag 22 juni 2003**Belsele (Sint-Niklaas)**

Planteninventarisatie langs de spoorwegberm, start om 9u kerk van Belsele. Loep, flora, laarzen, regenkleed. Einde rond 12u. Honden niet toegelaten. Deelname gratis.

Info: afd. Zuid-Waasland, Arne Verstraeten: 09/348.36.88, arne.verstraeten@lin.vlaanderen.be.

Dinsdag 24 juni 2003**Sint-Jan-in-Eremo (Sint-Laureins)**

Plantenstudietocht in het krekempolderlandschap, start om 19u parking sporthal Pussemierstraat 1, Eeklo. Einde rond 22u.

Info: Plantenwerkergroep Meetjesland, Chris Bruggeman: 09/377.71.40.

Destelbergen

Plantenwandeling naar de Damvallei, start om 18u30 kerk van Destelbergen. Veldgidsen. Einde rond 21u30. Niet geschikt voor kinderen en rolstoelen. Deelname gratis.

Info: Plantenwerkergroep Gent, Jean De Prez: 09/251.27.26, j.deprez@pi.be.

Vrijdag 27 juni 2003

Lesse et Lomme

Plantenw erkgroep Gent naar Lesse et Lomme.

Info en inschrijven: Plantenw erkgroep Gent, Jean De Prez: 09/251.27.26, j.deprez@pi.be.

WEST-VLAANDEREN

Zondag 13 april 2003

Kortrijk

Lente in het natuurgebied De Kleiputten, start om 9u30 NEC De Steenoven, hoek Sint-Denijsseweg en Schaapsdreef, Kortrijk. Laarzen. Einde rond 12u. O.V.: van station te Kortrijk buslijn 728/3. Vertrek 15 min. voor en 15 min. na het uur.

Info: afd. Kortrijk, Frank Vandendriessche: 056/22.71.39.

Ingelmunster

Voorjaarsbloeiërs wandeling in De Mandelhoek, start om 9u30 ingang De Mandelhoek, Waterstraat, Ingelmunster. Einde rond 11u30.

Info: afd. Mandelstreek, Philippe Deprez: 050/34.78.24, philippe.deprez@pi.be.

Zondag 20 april 2003

Adinkerke (De Panne)

Flora- en faunawandeling in de Platier d'Oye en het woud van Tournehem, start om 8u parking station van Adinkerke en 9u Platier d'Oye. Einde rond 17u.

Info: afd. Westkust, Godfried Warreyn: 058/51.80.80.

Maandag 21 april 2003

Gullegem (Wevelgem)

Cursus voorjaarsbloeiërs. Theorie: 21/4 van 19u30 tot 22u30, NEC De Rand, hoek Bergelenstraat en Industrieweg, Gullegem. Praktijk: 26/4 en 3/5 van 9 tot 12u. Gratis deelname.

Info en inschrijven: afd. Wevelgem-Menen, Jozef Bruneel: 056/41.52.90, jozefbruneel@hotmail.com.

Zaterdag 26 april 2003

Uitkerke (Blankenberge)

Plantenruilbeurs, start om 14u bezoekerscentrum Groenwaecke, Kuiperscheeweg, Uitkerke. Einde rond 18u. O.V.: bel bus 078/15.11.15 (2 uur op voorhand bellen).

Info: afd. Blankenberge, Dirk Content: 050/41.62.39.

Kortrijk

Het Belleghembos in lentepriacht, start om 9u30 kruispunt Doornikserijksweg-Leuzestraat-Beerbosstraat, Kortrijk. Laarzen. Einde rond 12u.

Info: afd. Kortrijk, Frank Vandendriessche: 056/22.71.39.

Woensdag 7 mei 2003

Tiegem (Anzegem)

Paddestoelenwandeling in het Basseghembos en Tiegempark, start om 13u20 parking café 't Fonteintje, Kapellestraat, Tiegem. Einde rond 16u30.

Info: afd. Mycologia Zuid-West-Vlaanderen, Frank Vandendriessche: 056/22.71.39.

Zondag 25 mei 2003

Noord-Frankrijk

Orchideeëntocht, start om 7u30 parking De Blankaart, Iepersesteenweg 56, Woumen. Einde rond 18u30. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname € 7/persoon.

Info: afd. Ijzervallei, Guido Vandenbroucke: 051/54.52.44.

Kortrijk

Wandeling in het Kennedybos: planten op hun mooist, start om 9u30 kruispunt Kennedylaan en Munkendoornstraat, Kortrijk. Laarzen. Einde rond 12u30. O.V.: van station te Kortrijk buslijn 728/2. Vertrek 15 min. voor en 15 min. na het uur.

Info: afd. Kortrijk, Frank Vandendriessche: 056/22.71.39.

Zondag 1 juni 2003

Gullegem (Wevelgem)

Grassendeterminatie wandeling in de Bergelen, start om 9u30 NEC De Rand, Gullegem. Einde rond 11u30. Deelname gratis.

Info: afd. Wevelgem-Menen, Jozef Bruneel: 056/41.52.90, jozefbruneel@hotmail.com.

Woensdag 4 juni 2003

Wevelgem

Paddestoelen zoeken in het Leiebos, start om 13u20 Bissegemkerk of 13u30 parking langs de Leie. Einde rond 16u30.

Info: afd. Mycologia Zuid-West-Vlaanderen, Michel Lagae: 056/41.70.74.

Zaterdag 7 juni 2003

Couvin

Driedaags weekend op zoek naar orchideeën, start om 8u30 station van Ieper. Laarzen of stevig schoeisel, verrekijker, telescoop, plantengids, orchideeëngids. Einde rond 18u op 9/6. Inschrijven door storting van € 15 op rekening 467-3863771-57.

Info en inschrijven: afd. Westland, Rudy Claeys: 057/20.24.54, wielew_aalw_estland@pandora.be.

Loker (Heuvelland)

Kruidenwandeling te Loker met bezoek aan kruidentuin, start om 14u15 NEC De Rand, Gullegem en 15u kerk van Loker. Einde rond 17u30. Deelname gratis voor leden en € 4/niet-leden.

Info en inschrijven: afd. Wevelgem-Menen, Jozef Bruneel: 056/41.52.90, jozefbruneel@hotmail.com.

Zondag 8 juni mei 2003

Sijsele (Damme)

Bezoek aan heemtuin, start om 14u kasteel te Rijckvelde, via dreef t.h.v. Sint-Trudoabdij te Male. Laarzen of stevig schoeisel, verrekijker, kruidengids. Einde rond 17u. Honden niet toegelaten.

Info: afd. Damme, Rudy Deplae: 050/37.50.73, rudy.deplae@skynet.be.

Zondag 15 juni 2003

Middelkerke

Orchideeënwandeling in de Warandeduinen, start om 10u witte watertoren, Middelkerke. Einde rond 12u.

Info: afd. Middenkust, Hugo Desmet: 059/31.09.54, hugo.desmet@compagnet.be.

Zondag 29 juni 2003

Damme

Wandeling rond de wegbermflora langs de Romboutswerve, start om 14u ingang Romboutswerve, Romboutswervedijk, Damme. Plantengids. Einde rond 17u. Honden niet toegelaten.

Info: afd. Damme, Rudy Deplae: 050/37.50.73, rudy.deplae@skynet.be.

Kortrijk

Wandeling in het Kennedybos: Folklore en geneeskracht rond wilde planten, start om 9u30 kruispunt Kennedylaan en Munkendoornstraat, Kortrijk. Laarzen. Einde rond 12u30. O.V.: van station te Kortrijk buslijn 728/2. Vertrek 15 min. voor en 15 min. na het uur.

Info: afd. Kortrijk, Frank Vandendriessche: 056/22.71.39.

LIMBURG

Zondag 13 april 2003

Zuid-Limburg

Voorjaarsbloeierswandeling, start om 8u15 fontein, Stadsplein, Bree. Verrekijker, laarzen. Einde rond 11u45.

Info: afd. Bree, Patrick Hermans: 089/86.43.73.

Zelem (Halen)

Bloeierswandeling in Zammelen, start om 13u Kerkplein van Zelem, Dorpsstraat. Einde rond 17u. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden aan de leiband. Gratis deelname. Carpooling vanaf kerk.

Info: afd. Regio Zelem, Peter Vanlommel: 013/46.14.14, peter.vanlommel@rlh.be.

Donderdag 8 mei 2003

Hasselt

Cursus Water- en moerasplanten. Theorie: 8/5 en 22/5, start om 19u30 Domein Kiewit, Putvennestraat, Hasselt. Praktijk: 25/5 van 9 tot 12u en 9/6 van 14 tot 17u. Deelname € 15,00/leden en € 20,00/niet-leden.

Info en inschrijven: afd. Hasselt-Zonhoven, Johan Royeaerd: 0486/03.11.31, joroy@skynet.be.

Zondag 1 juni 2003

Bocholt

Plantenwandeling in het Smeethof, start om 14u Smeethof, Smeethofweg 1, Bocholt. Stevig schoeisel, loep, bloemen- en plantengids. Einde rond 16u.

Info: afd. Bocholt, Arnold Goossens: 089/46.39.88, goossensarnold@hotmail.com en Herman Lemmens: 089/46.18.56.

Maandag 9 juni 2003

Stokrooie (Hasselt)

Plantenontdekkingstocht in Zonderik, start om 14u Massinweg, t.h.v. Goorstraat, Stokrooie. Einde rond 17u. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten.

Info: afd. Hasselt-Zonhoven, Rik Jacobs: 011/25.08.22, hendrik.jacobs@pi.be.

VLAAMS-BRABANT

Zondag 20 april 2003

Begijnendijk

Lentebloeiers en vroege vogels in de Rogaarden, start om 6u kerk van Begijnendijk. Einde rond 9u.

Info: afd. Begijnendijk, Stef Boogaerts: 016/56.72.24.

Zondag 4 mei 2003

Londerzeel

Voorjaarsbloeiërswandeling in het waterwinningsgebied Koevoet, start om 14u Lomast, Waterwinningsstraat, Londerzeel. Einde rond 17u. Gratis voor leden NP en JNM en € 1,00/niet-leden.

Info: afd. Londerzeel, Jens Bruneel: 052/33.31.71.

Zondag 4 mei 2003

Malderen (Londerzeel)

Voorjaarsbloeiërswandeling in het waterwinningsgebied Koevoet, start om 14u taverne Lomast, Marselaerdreef, Malderen. Einde rond 17u. Gratis voor leden NP en JNM en € 1,00/niet-leden.

Info: afd. Londerzeel, Jens Bruneel: 052/33.31.71.

Zondag 11 mei 2003

Winksele (Herent)

Lentewandeling met aandacht voor voorjaarsbloeiërs, start om 14u30 kerk van Winksele, Dorpsstraat. Einde rond 17u.

Info: afd. Herent, Patrick Luyten: 016/48.99.96.

Vrijdag 16 mei 2003

Diest

Cursus Grassen, zeggen en russen. Theorie: 16/5 en 23/5, start om 19u30 NEC Halve Maan, Leopoldvest, Diest. Praktijk: 1/6, 14/6, 21/6, 29/6 van 14 tot 17u. Deelname € 12,00/leden en € 20,00/niet-leden.

Info en inschrijven: afd. Demerstreek, Linda Scheerens: 016/56.35.99, linda.ronny@pi.be.

Zondag 1 juni 2003

Langdorp (Aarschot)

Orchideeënwandeling in Achter Schoonhoven, start om 14u Sint-Pieterskerk, Langdorpsesteenweg, Langdorp. Einde rond 17u.

Info: afd. Aarschot, Frans Wouters: 016/50.04.00 en Ronny Weckhuysen: 016/56.35.99.

Dilbeek

Cursus "Biotopen en vegetatiepatronen in de Wolfspuiten" op 1/6 en 8/6 van 14 tot 17u. Afspraak: parking Westrand aan informatiebord Wolfspuiten, Kamerijklaan z/n, Dilbeek. Deelname gratis.

Info: afd. Dilbeek, Marc Bruneel: 02/466.63.28, marc.bruneel@tiscali.be.

Zondag 15 juni 2003

Kwerps (Erps-Kwerps)

Orchideeënwandeling in het Silsombos, start om 14u Sint-Pietersplein, Kwerps. Laarzen. Einde rond 17u.

Info: afd. Kortenbergh, Toon David: 02/759.52.00.

Zaterdag 21 juni 2003

Liedekerke

Plantenstudiedag, start om 9u station van Liedekerke, Affligemstraat 345. Laarzen, loep, flora's, picknick, drank. Einde rond 17u. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis. O.V.: NMBS lijn 50 Brussel-Gent.

Info: Nationale Werkgroep Botanie, Jacqueline Arickx: 053/67.13.45.

Zondag 29 juni 2003

Berg (Kampenhout)

Orchideeën wandeling in het Torfbroek, start om 14u30 voormalige Fauna en Flora-café, Visserijlaan, Berg. Laarzen. Einde rond 17u.

Info: afd. Kampenhout, Michel Janssens: 016/65.90.93.

BRUSSEL

Zondag 6 april 2003

Jezus-Eik (Overijse)

Wandeling: De magie van bomen, vroeger en nu, start om 14u kapel van Jezus-Eik. Einde rond 17u.

Info: afd. Brussel, B. Vandergeten: 02/465.59.45 en Lut Mertens: 02/524.28.52.

Sint-Stevens-Woluwe (Zaventem)

Observatie van lentefauna en –flora rond de vijver van Rijmelgem, start om 10u parking restaurant De Link, Leuvensesteenweg 265, Sint-Stevens-Woluwe. Aangepaste kledij, laarzen. Einde rond 12u.

Info: afd. Zaventem, Danny Blockmans: 02/757.90.16 en Stephaan De Smedt: 02/720.69.25, stephaan.desmedt@pandora.be.

Zondag 22 juni 2003

Berg (Kampenhout)

Orchideeën wandeling in het Torfbroek, start om 9u30 café Fauna-Flora, Berg. Laarzen. Einde rond 12u. Niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Honden niet toegelaten. Deelname gratis. O.V.: bus Brussel-Haacht, halte Oud-Station, Kampenhout.

Info: afd. Brussel, Michel Janssens: 015/29.72.26, michel.janssens@natuurpunt.be.

Met FON naar de Franse Moezelstreek

Erik Molenaar

Vrijdag 17 mei 2002

Bezoek aan de Hammelsberg te Apach

We vertrokken te Berchem om 7 u.20 en reden dan verder naar Rumst, waar de overige FON-leden op ons wachtten. Na een tussenstop te Luxemburg bereikten we om 11 u. 50 de Hammelsberg te Apach, niet ver van het beroemde grensplaatsje Schengen. De Hammelsberg is een beboste kalkheuvel met kalkgraslanden nabij de top. Zowel het bos als de graslanden zijn zeer rijk aan orchideeën en andere zeldzame planten. In de schaduw vonden we Heelkruid, Vogelnestje, Lievevrouwbedstro en Rode kamperfoelie, terwijl Bleek bosvogeltje, Hommel-, Vliegen-, Poppen- en Bokkenorchis, Gamanderereprijs, Wildemanskruid en vele andere kalkgraslandplanten de volle zon verkozen. En zon was er genoeg!

Afkoeling zochten we bij een frisse pint in het stadje Sierck.

Loeschenbruchberg te Montenach

We parkeerden onze wagens aan de voet van een beboste heuvel, naast een klaterend beekje (de *Pissenbach*). Dat beekje werd gevoed door kalkrijke bronnen op de hellingen van de Loeschenbruchberg. Eén van die brongebieden werd als moerassig grasland beheerd. DE vegetatie bestond er voor een groot deel uit diverse zeggesoorten, waaronder vooral Schub- en Blonde zegge. De Vleeskleurige orchis had hier één van haar zeldzame standplaatsen in de streek. Op het paadje aan de rand van het grasland vonden we zelfs Platte bies. De droge graslanden hogerop de heuvel waren echt schitterend, met een massa orchideeën (13 soorten!). Jammer dat we er slechts een uurtje konden blijven, want het was ondertussen de

hoogste tijd om naar onze gîte te rijden. Via Thionville en de snelweg naar het zuiden bereikten we ons vakantieverblijf om 19.00 u.

Zaterdag 18 mei 2002

Verkenning omgeving van Landremont en St.-Geneviève

De morgen diende zich koud en vochtig aan. We hadden reeds beslist om de omgeving van onze gîte te verkennen, en kozen voor een wandeling boven op het plateau richting St.-Geneviève. Een groot deel van dit plateau is ingenomen door akkers met vooral koolzaad. In één van deze akkers stond veel Korenbloem. De veldwegen, akkerranden en braakliggende terreinen waren dan weer de uitverkoren groeiplaats van de Hokjespeul. *Senecio vernalis* liet zich gemakkelijk determineren: we vonden een tweetal rijk bloeiende planten, één op een braakliggend veld en een andere achter ons verblijf.

Veel kalkgraslanden kwamen we tijdens onze trip niet tegen; de meeste waren dan nog sterk verruigd. Toch waren er nog interessante plekjes in de buurt van onze gîte, die de uitbater van ons vakantieverblijf liet begrazen door ezels. Daardoor werd de verruiging teruggedrongen en kregen soorten als Soldaatje, Bevertjes en Bremrapen (vermoedelijk Centauriebremraap) de kans om zich massaal te manifesteren.

Tegen de middag begon het flink te regenen, zodat van planten kijken niet veel meer in huis kwam. We besloten dan maar om langs de asfaltbaan naar Landremont terug te keren.

Kalkheuvel te Morey

Na de middag werden de regenvlagen afgewisseld met buien, gedruppel, stortregen, enz...

Terwijl sommigen verkozen om de noodzakelijke inkopen voor ons avondmaal te gaan doen, trokken enkele "die-hards" naar een terrein ten westen van Morey. Volgens de eigenaar van onze gîte zouden daar heel wat orchideeën groeien. De ca 5 km lange wandeling langs de baan leverde ons buiten wat natte kleren weinig op. Doel van onze excursie was een kleine geïsoleerde kalkheuveltop, met aan de randen sporen van loopgraven en bomkraters. De onderkant, volledig door akkers omgeven, is bebost en vrij nitrofiel. Toch vonden we er nog een fraaie Bruine orchis in bloei. Het plateau is meer open met verruigde kalkgraslanden. In een hoek van het plateau was een tuintje aangelegd en stond er een jagershut. Er werden veel orchideeën gezien, o.a. prachtige Bokkenorchissen en Soldaatjes; verder Poppen-, Hommel-, Welriekende nacht-, Grote kever-, en Grote muggenorchis. Ook Hondskruid, Gamanderereprijs, Kogelbloem, Wond- en Houwklaver,... Jammer dat het zo hard regende! Doorweekt, verkleumd en met water in de laarzen of bottinnen daalden we af langs akkers en bemeste weiden (met bloeiende Knolsteenbreek). Via de asfaltbaan (met Gele wikke in de berm) en enkele veldwegen bereikten we onze gîte te Landremont rond 19.00 u. Ondertussen had Walter nog Graslelie ontdekt in de omgeving van ons verblijf.

Terwijl onze kokkin van dienst met haar assistenten een delicioze en copieuze maaltijd tevoorschijn toverde, amuseerden de anderen zich met een avondje "kleren drogen" aan de houtkachel. Goede kachel overigens, want de volgende morgen was alle overtollige vocht uit onze uitrusting verdwenen.

Zondag 19 mei 2002

Vestingstadje Marsal bij Château-Salins

Marsal is in de literatuur bekend om zijn zoutminnende flora, die er voorkomt in de natte vallei van de Seille. Het is een goed bewaard vestingstadje (type Vauban) met wallen, poorten en zelfs verlaten kazernesgebouwen. In de gerestaureerde hoofdpoot is een museum ingericht over de zoutwinning. Tot in de negentiende eeuw werd hier in kleine bedrijfjes pekkel uit de grond opgepompt, die in bakjes boven een vuur werd uitgedampt om zout te verkrijgen. Enkele grote pekelpompen staan nog aan de ingang van het museum. Ook de deels Romeanse,

deels gotische kerk is een bezoekje waard (met o.a. marmeren praalgraf van een ouderpaar met hun twee kleine kinderen). Maar wij waren er voor de flora gekomen. In een tuintje aan een pleintje zagen we veel Heelbeen. De zoutminnende planten waren vooral te vinden in de verlande oude vestinggrachten. We noteerden er o.a. Zeekraal (soort niet gedetermineerd), Zulte, Heen, Schorrenzoutgras, Zilte rus en een aantal zeggesoorten. In het water was een fijne, nog niet bloeiende waterplant aanwezig, mogelijk Ruppia of Zannichellia.

Onder een stralende zon verkenden we nog even het gebied ten zuiden en ten noorden van het stadje. Ten zuiden is het landschap vrij vlak en open, quasi volledig door landbouw ingenomen. Er zijn ook nog restanten van een oud fort, waar in de vestinggrachten verlanding met riet en grote zeggen plaatsvindt. Ten zuiden van deze gracht had men de bodem genivelleerd met puin en dergelijke. Hier stond veel Sikkelkruid (*Falcaria vulgaris*).

Ten noorden van het stadje (aan de overkant van de grote baan) ligt er een heuvel van waarop men een mooi zicht heeft op de Seillevallei en Marsal. Floristisch gezien was deze niet zo interessant (vrij intensieve landbouw; geen kalkheuvel), maar de ornithologen zagen of hoorden er Draaihals en Grauwe klauwier.

Maandag 20 mei 2002

Moezelvallei te Manharel bij Dieulouard

Even voorbij Dieulouard stopten we in de Moezelvallei in de hoop van enkele verlaten grindwoningen of kiezelstranden terug te vinden. We troffen er een gevarieerd landschap aan met waterpartijen, een kanaal, bosjes, weiden, akkers en (oude) industriegronden maar *geen* kiezelstranden of grindwoningen. Misschien moeten we hiervoor maar eens terugkomen in de late zomer.

Kalkgraslanden te Arnaville

Even ten zuidwesten van Metz ligt een mooi kalkgrasland op een naar het zuiden geëxposeerde steile kalkhelling te Arnaville. Bij onze aankomst om 11.30 u. was het er heet en zonnig. Men kan boven aan de ingang van het reservaat parkeren. We zagen er veel Bokkenorchissen, Soldaatjes, Poppenorchis, Vliegenorchis, Grote bosaardbei, Wildemanskruid, Pijl- en Verfbrem. Minder algemeen waren Sikkelgoudscherm en Gamanderbremraap. Er fladderden ook heel wat vlinders rond, waaronder de Koningspage. Op de terugweg naar de wagen passeerden we enkele akkers op de plateaurand, waarin het Klein spiegelklokje stond te bloeien.

Sociologisch onderzoek in natuurgebieden.

Juul Slembrouck

De Werkgroep FON werd gevraagd sociologisch onderzoek te verrichten met als doel beheersmaatregelen te evalueren. Tijdens de maanden mei, juni en augustus zal zullen in dit kader enkele percelen onderzocht worden (data nader te bepalen).

Het programma omvat ondermeer:

- Een excursie te Grobbendonk (*Caricetum* + *Juncetum*).
- Een bezoek aan het reservaat De Zegge (*Juncetum*).
- Uitzetten en opvolgen van permanente kwadraten in Vordenstein (Schoten) en Blaasveldbroek (geplagde heischraal grasland).

Belangstellenden kunnen meer informatie krijgen bij:

Juul Slembroeck: tel. 03/321 32 75

Jan Dirkx: tel 014/58 64 64 GSM 0479/42 68 74

Populatie Bosgeelster ontdekt te Boechout (Antwerpen)

Erik Molenaar

Boechout - Boshoeck

Bosgeelster blijft een zeldzame verschijning in Vlaanderen, ook in de literatuur. In Memoriam J. E. De Langhe verscheen met een heruitgave van een artikel over Bosgeelster in het Antwerpse, dat deze schreef in de eerste jaargangen van 'De Wielewaal'.

In 1861 gaf Van Heurck een aantal vindplaatsen op langs de Kleine Struisbeek, de Edegemse beek en de Mansoerbeek iets ten Zuiden van Antwerpen. Enkele jaren geleden werden deze beken al grondig onder de loep genomen door het F.O.N. maar zonder de Bosgeelster te vinden.

Teneinde de zoektocht verder te zetten werd een lenteprogramma opgesteld dat enkele beken ten zuiden van Antwerpen in detail moet inventariseren. Vooral de Hollebeek te Hoboken, die een twijfelachtige toekomst te wachten staat door 'inbreiding', scheen veel te beloven. De Lauwerijkse beek, stromend door Boechout, Hove en Lint werd eveneens opgenomen in het onderzoek.

De eerste excursie te Boechout was al een schot in de roos. Op de oevertop van de toch wel diep uitgegraven beek troffen de floristen een grote pol vogelmelkachtige planten aan. De planten waren net uitgebloeid. De kapvormige bladtop en bloeische de duiden op Bosgeelster.

Er stonden een 50-tal planten. De omgeving was gekend voor zijn overvloed aan Sneeuwkllokje, die echter lang niet meer talrijk zijn.

Bij herinrichtingswerken zijn het juist deze kwetsbare soorten die verdwijnen, door afschuiven van oevers, scheppen van plasdrassituaties of bedekking van de oevers met bagger. Het onderzoek wordt voortgezet, vooral lettend op de natuurlijke structuur.

Nieuwsbrief ZWAMMEN

**3e jaargang, nr. 1
maart 2003**

natuurpunt
Studie

Paddestoelenwerkgroep Natuurpunt

Momenteel zijn er in Vlaanderen 12 paddestoelenwerkgroepen van Natuurpunt actief. Zij organiseren talloze excursies waarbij aandacht besteed wordt aan educatie. De werkgroepen doen aan inventarisatie van gebieden. Deze gegevens worden systematisch ingevoerd op uurhokniveau (4 km x 4 km) of op kwartierhokniveau (1 km x 1 km). Deze gegevens kunnen op termijn gebruikt worden voor het samenstellen van een atlas. In Vlaams-Brabant werd in 2001 een atlasproject opgestart met ondersteuning van de provincie. Momenteel wordt naar 20 gemakkelijk herkenbare soorten die in bosgebieden voorkomen gekeken. U kan hier als vrijwilliger actief aan deelnemen. Nieuwe vrijwilligers zijn welkom: een handige brochure voor het herkennen en determineren van de soorten wordt gratis verspreid en er zijn talrijke cursussen voor beginners en educatieve wandelingen.

Informatie excursies, cursussen en atlasproject:

Roosmarijn Steeman
Natuurpunt Studie
Kardinaal Mercierplein 1
2800 Mechelen
015/ 29 72 11

Hans Vermeulen
Graatakker 11
2300 Turnhout
tel. 014 47 29 53

E-mailadres:

Hans.Vermeulen@natuurpunt.be

Roosmarijn.Steeman@natuurpunt.be

Paddestoelenproject in Vlaams-Brabant - verslag werkjaar 2002 (1)

Roosmarijn Steeman

Inleiding

Sinds twee jaar onderzoekt natuurliefhebber Studie i.s.m. BRAKONA de verspreiding van paddestoelen in Vlaams-Brabant.

In het centrale gedeelte van Vlaams-Brabant is de mycoflora door activiteiten van de ZWAM (Zelfstandige Werkgroep voor Amateur Mycologen) al dusdanig goed onderzocht dat alvast daar op korte termijn werk kan gemaakt worden van een regionale atlas.

Op provinciaal niveau verzamelen we inventarisatiegegevens op uurhokniveau (4 km²). Als opstapplan naar de beginnende waarnemer toe selecteerden we 20 gemakkelijk herkenbare soorten die in symbiose leven met bomen en struiken.

Bij deze symbiose kunnen plant en zwam zodanig op elkaar aangewezen zijn, dat ze zonder elkaar niet kunnen overleven. Deze paddestoelen zijn dan ook van fundamenteel belang voor de meeste inheemse bossen. Door ontbossing en verzuring van bosbodems staan talloze taxa van endomycorhiza-vormers op de Rode Lijst; vaak zijn ze kwetsbaar, met uitsterven bedreigd of zelfs geheel uitgestorven.

Een verslag van de stand van zaken van dit project vindt u hier.

Samenwerkingsverband

Zelfstandige werkgroep voor Amateur Mycologen (Z.W.A.M.)

De Zelfstandige werkgroep voor Amateur Mycologen (Z.W.A.M) stelden al hun gegevens van de gebieden in de regio Leuven, die zij sinds 1981 inventariseren, ter beschikking. De gegevens van de Z.W.A.M. van 1981 tot 2002 werden door ons gedigitaliseerd en in een databank ingevoerd. Dit jaar zullen wij een invoermodule van onze databank ter beschikking stellen aan de Z.W.A.M, zodanig dat zij zelf rechtstreeks hun gegevens kunnen invoeren.

Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring (K.A.M.K)

De Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring (K.A.M.K) stellen al hun gegevens van het kerngebied rond Leuven ter beschikking. Voor wat betreft de provincie stellen ze de gegevens betreffende de 20 soorten ter beschikking. Er werd voor gezorgd dat de databank compatibel is met de databank van de K.A.M.K. (FUNBEL), zodanig dat onderlinge uitwisseling van gegevens op een eenvoudige manier kan verlopen.

Databank

Locaties

De eerste tabel met als titel "locaties", bevat de locaties van de waarnemingen. Met locaties bedoelen we de IFBL uur- en kwartierhokken waar de waarnemingen zijn uitgevoerd. De IFBL (van het voormalige Instituut voor Floristiek van België en Luxemburg) hokindeling is de standaardindeling die in België gebruikt wordt om waarnemingen van de vegetatie en de mycoflora op te slaan, zodanig dat deze gebruikt kunnen worden voor verspreidingsonderzoek. Er is gekozen om deze hokgegevens die gemakkelijk aan een GIS omgeving te koppelen zijn in een

afzonderlijke tabel op te nemen daar niet alle waarnemingen tot op het kwartierhok kunnen gelokaliseerd worden.

Op deze manier is het mogelijk om aan één excursie bijvoorbeeld drie kwartierhokken te koppelen waarin deze excursie is uitgevoerd. Zie hieromtrent ook de opmerking in de paragraaf "Problemen bij de invoer van gegevens".

Soortenlijst

De tweede tabel die aan de hoofdtabel is gekoppeld, met als titel soortenlijst, verzameld alle afzonderlijke paddestoelwaarnemingen.

Per waarneming is het nummer van de soort opgeslagen.

Rode lijst

Naast deze tabellen met gegevens bevat de databank nog een standaardlijst met namen en een tabel met de rode lijstgegevens van Vlaanderen (WALLEYN & VERBEKEN, 2000), die slechts gepubliceerd zijn voor een aantal groepen van paddestoelen.

Invoerformulieren

De invoer van grote hoeveelheden waarnemingen gaat sneller zonder formulieren. In de databank zijn enkele formulieren opgenomen. Deze maken de invoer van de gegevens gebruiksvriendelijker, zodanig dat de gegevens in de toekomst door vrijwilligers of door de werkgroepen zelf ingevoerd kunnen worden.

Mogelijke problemen

Foutieve afbakening van hokken

Daar de waarnemingen gebeuren door verschillende waarnemers, is het mogelijk dat een gebied door de verschillende waarnemers, in een verschillend hok geplaatst wordt. Hierdoor krijgen we in de databank dubbele waarnemingen die in verschillende uurhokken geplaatst worden. Er zal gestreefd worden naar een zo juist mogelijke lokalisering van de gebieden. Er wordt van de vrijwilligers gevraagd de locatie zo precies mogelijk door te geven (straat + gemeente) zodanig dat het hok kan opgezocht worden. Indien gegevens per hok worden doorgegeven, is het absoluut nodig de locatie eveneens te vermelden, fouten zijn immers snel gemaakt, zodanig dat de hokken kunnen gecontroleerd worden.

Dubbele waarnemingen

Aangezien de gegevens in de databank momenteel rechtstreeks van de waarnemer naar de databank vloeien, zijn er op dit moment geen problemen met het dubbel voorkomen van waarnemingen.

In de toekomst zullen gegevens worden doorgegeven vanuit andere databanken. Deze gegevens (uit verschillende bronnen), zullen gecontroleerd moeten worden, daar ze mogelijk reeds doorgegeven zijn aan onze databank, door een dezelfde of een andere waarnemer.

Overzicht van de in 2002 ingevoerde gegevens

Er zijn momenteel 20.211 individuele paddestoelwaarnemingen ingevoerd van in totaal meer dan 1100 soorten (toestand 24-02-2003).

Dit is slechts een voorlopig overzicht van de soorten, daar een aantal soorten voorlopig nog niet is opgenomen in de standaardlijst van de paddestoelennamen. In de toekomst zullen deze toegevoegd worden.

Tabel 1 geeft een overzicht van de 20 meest waargenomen soorten die reeds opgenomen werden in de databank. Van 25% van de in de databank opgenomen soorten gebeurde er slechte één waarneming. 35% van de opgenomen soorten is 10 keer of meer waargenomen.

Kerngebied rond Leuven

Overzicht van de gebieden

Sinds 1981 worden door de Z.W.A.M. (Zelfstandige Werkgroep voor amateumycologen) jaarlijks 26 uurhokken geïnventariseerd. In deze 26 uurhokken werden 49 gebieden bezocht. Van deze 49 gebieden werden 38 gebieden meer dan eens bezocht en 11 gebieden werden slechte één keer bezocht. In samenspraak met de Z.W.A.M. werd de regio Leuven uitgebreid tot 30 uurhokken waarin 81 te bezoeken gebieden werden aangeduid. Figuur 1 geeft een overzicht van de verspreiding van al deze gebieden op kaart weer

Tabel 1 – Top 20 meest waargenomen paddestoelen (toestand 24-02-2003).

	Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Aantal individuele waarnemingen
1	<i>Hypholoma fasciculare</i>	Gewone zwavelkop	235
2	<i>Trametes versicolor</i>	Gewoon elfenbankje	235
3	<i>Scleroderma citrinum</i>	Gele aardappelbovist	215
4	<i>Stereum hirsutum</i>	Gele korstzwam	211
5	<i>Xylaria hypoxylon</i>	Geweizwam	188
6	<i>Russula ochroleuca</i>	Geelwitte russula	178
7	<i>Bjerkandera adusta</i>	Grijze buisjeszwam	174
8	<i>Amanita rubescens</i>	Parelamaniet	173
9	<i>Ganoderma lipsiense</i>	Platte tonderzwam	170
10	<i>Diatrype stigma</i>	Korstvormig schorsschijfje	170
11	<i>Pluteus cervinus</i>	Gewone hertenzwam	170
12	<i>Mycena galericulata</i>	Helmmycena	166
13	<i>Phallus impudicus</i>	Grote stinkzwam	156
14	<i>Diatrype disciformis</i>	Hoekig schorsschijfje	154
15	<i>Stereum rugosum</i>	Gerimpelde korstzwam	154
16	<i>Dacrymyces stillatus</i>	Oranje druppelzwam	153
17	<i>Nectria cinnabarina</i>	Gewoon meniezwammetje	149
18	<i>Collybia peronata</i>	Scherpe collybia	145
19	<i>Collybia dryophila</i>	Gewoon eikenbladzwammetje	143
20	<i>Daedaleopsis confragosa</i>	Roodporiehoutzwam	142

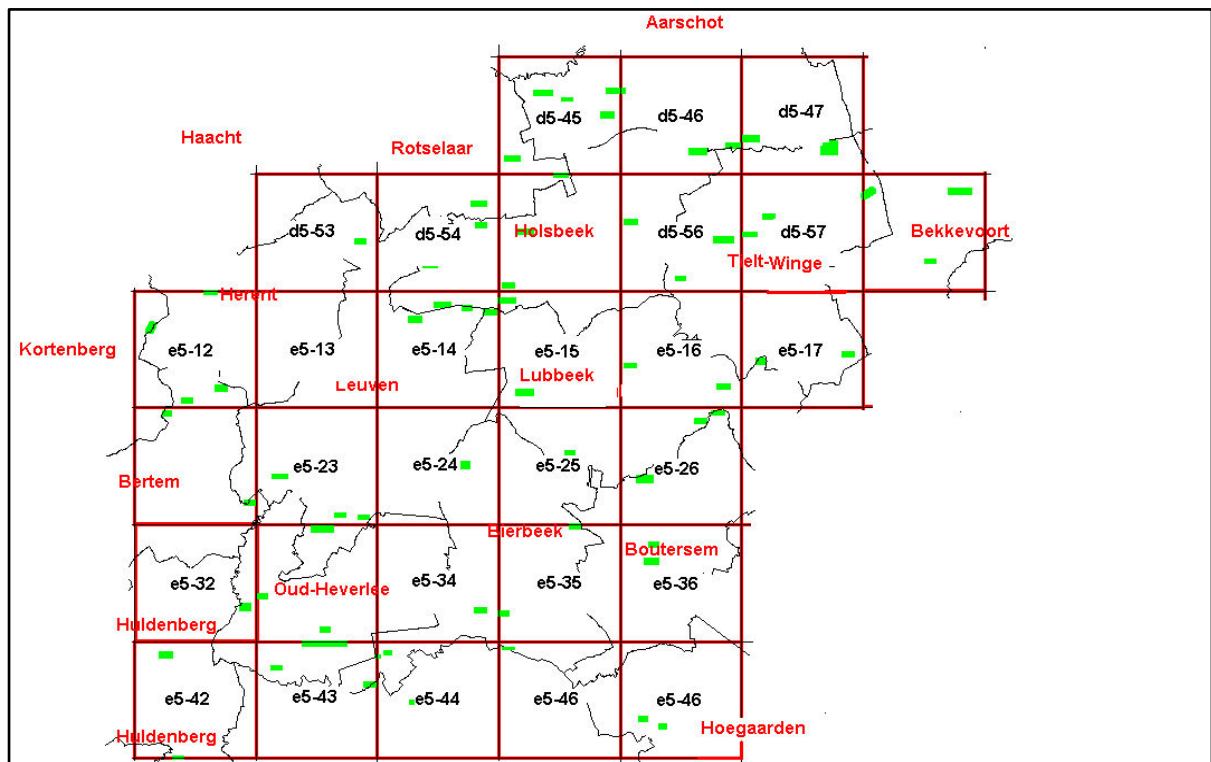

Fig. 1 – Overzicht van de uurhokken in de regio Leuven en de situering van de gebieden die door de Z.W.A.M. geïnventariseerd worden.

Uit figuur 2 kunnen we concluderen dat we momenteel over gegevens beschikken van 26 uurhokken van de 30 geselecteerde uurhokken in de regio Leuven. 9 van deze 26 uurhokken die de Z.W.A.M. regelmatig bezoekt, zijn zeer goed gedocumenteerd. Een aantal uurhokken dient meer bezocht te worden in de toekomst. De uurhokken die het frequentst bezocht zijn, zijn de uurhokken waarin de volgende gebieden zeer goed gedocumenteerd kunnen genoemd worden: Heverleebos, Mollendaalbos, Meerdaalwoud, 's Hertogenheide, Walenbos, Lindenbos, Kesselberg, Chartreuzenbos, Egenhovenbos, Bruulbos en Kouterbos. Het merendeel van deze gebieden staat weer op de agenda van 2003 bij de Z.W.A.M.-excursies.

De paddestoelenwerkgroep Zuid-West Brabant bracht de laatste twee jaar tientallen bezoeken aan de verschillende delen van het Hallerbos en andere bosgebieden in de buurt. Na twee jaar inventariseren kan men reeds besluiten dat het Hallerbos, wat betreft de mycoflora, goed gedocumenteerd is op korte termijn.

Aantal soorten per uurhok

Het aantal waargenomen soorten is uiteraard het hoogst in de frequentst bezochte uurhokken. Wanneer we figuur 2 met figuur 3 vergelijken, merken we dat naarmate het aantal waarnemingen stijgt, het soortenaantal minder sterk toeneemt. In figuur 4 zijn voor alle uurhokken het aantal waarnemingen en het aantal soorten per uurhok, uitgezet in een grafiek. De grafiek beantwoordt aan onze verwachtingen, het aantal

gevonden soorten neemt minder sterk toe naarmate het aantal waarnemingen stijgt. Er is één uurhok dat eruit springt, het aantal soorten is zeer laag ten opzichte van het aantal waarnemingen. We zullen proberen achterhalen wat de oorzaak hiervan zou kunnen zijn. Er moet rekening worden gehouden met de expertise van de inventarisator. Wanneer iemand met minder expertise gaat inventariseren, zullen meer waarnemingen nodig zijn om tot een zelfde aantal soorten te komen.

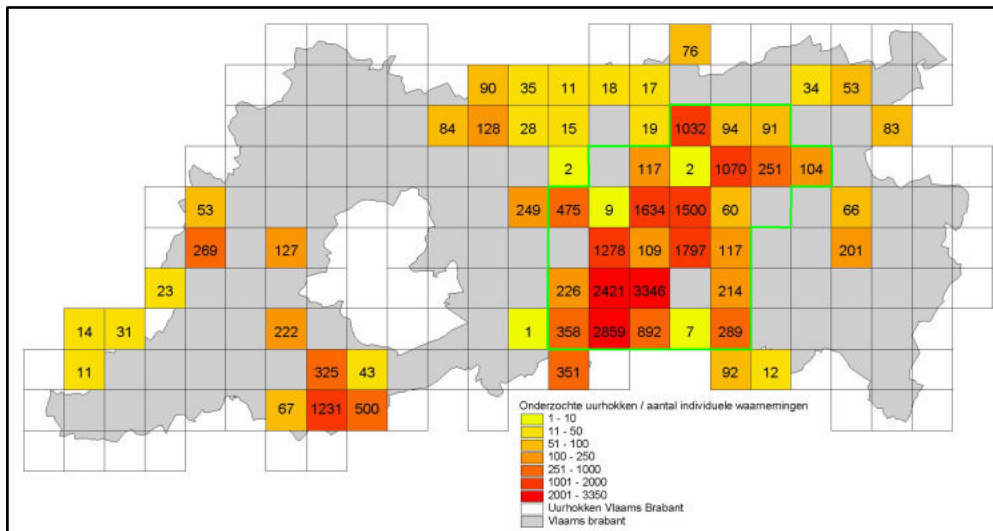

Fig 2 - Aantal waarnemingen per uurhok momenteel in de databank opgenomen.

Uiteindelijk zullen we bij het punt komen, dat alle soorten in het gebied gevonden zijn. We moeten er natuurlijk rekening mee houden dat de waarnemingen van de Z.W.A.M. over een grote tijdsperiode gebeurden. Sommige soorten zijn slechts éénmaal waargenomen in een gebied, andere soorten zijn sinds een aantal jaren niet meer waargenomen en in de toekomst kunnen nieuwe soorten een gebied koloniseren. Verdere analyse zal deze trends trachten te achterhalen en achteruitgang van soorten in de gebieden kunnen aangeven.

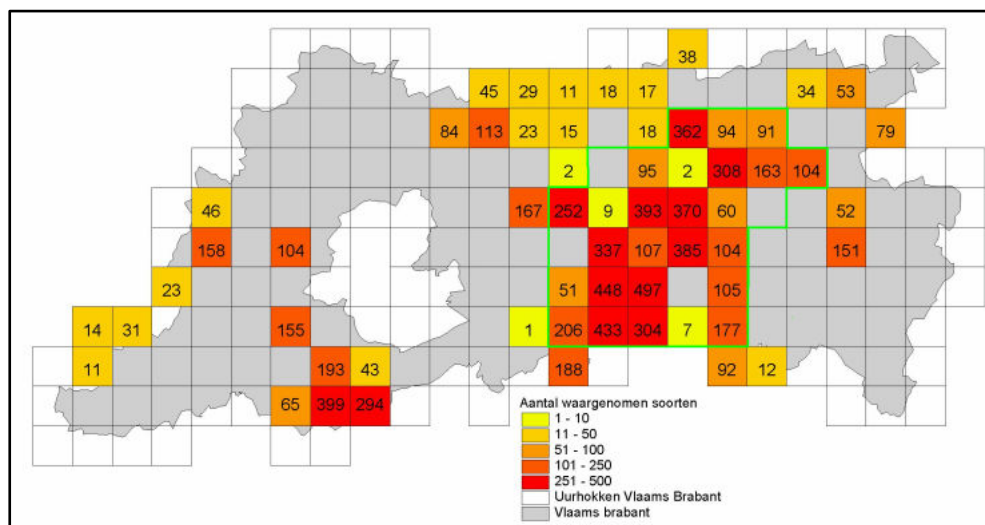

Fig 3 – Aantal soorten per uurhok momenteel in de databank opgenomen.

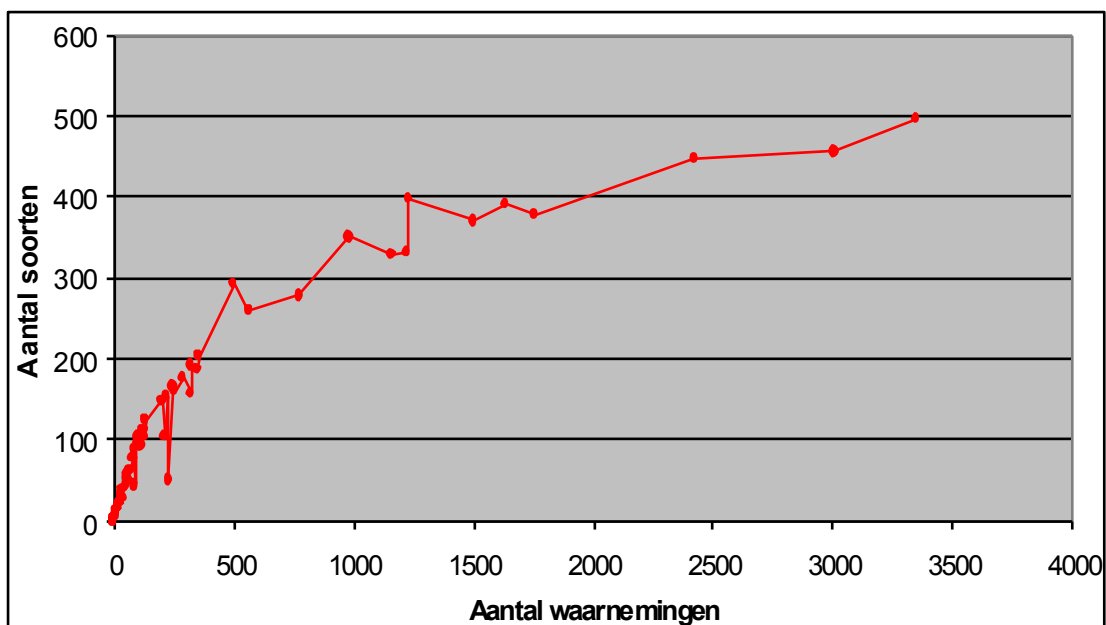

Fig. 4 – Grafische voorstelling van het aantal waarnemingen en het aantal soorten in alle uurhokken.

***In de volgende nieuwsbrief krijgt u het tweede deel van dit verslag!
Een infobrochure rond de 20 makkelijk herkenbare soorten is te verkrijgen op het Natuurpunt secretariaat bij Roosmarijn Steeman. Wie aan dit project wil meewerken is uiteraard welkom en waarnemingen kunnen steeds doorgegeven worden.***

Excursiekalender Paddestoelen werkgroep afdeling 'Hagelandse Heuvelstreek'

David Swinnen

De Paddenstoelwerkgroep van afdeling Scherpenheuvel-Zichem plant dit jaar eveneens een aantal excursies. Hierna volgt een lijst. Meer info kunt u krijgen bij David Swinnen op 013/77 49 52 of bij de contactpersoon van de excursie.

Zondag 20-04	paddestoelenwandeling Demerbroeken, 14h, kerk Messelbroek (Scherpenheuvel), David Swinnen (013/77 49 52).
Zondag 25-05	paddestoelenwandeling Wissenbeemd, 14h, Kerk Assent (Dorpstraat)
Zondag 21-09	Paddenstoelenwandeling Begijnenbos, 14h, Kerk Waanrode, Jörg Lambrechts 016/77 92 19
Zaterdag 04-10	Paddestoelenwandeling en Plantenwerkgroep Houtenberg, 14h, Café De Zwaan, Diest en 14h20 Kerk Engsbergen.
Zondag 19-10	Paddestoelenwandeling Wijngaardberg, 14h, kerk Wezemaal, Raf Leysen 016/58 19 45
Zondag 16-11	Paddenstoelenwandeling Dassenaarde / Asdonk Molenstede, 14h, Kerk Molenstede, Meyermans Filip 0476/ 31 30 31
Zondag 21-12	Paddestoelenwandeling 14h

Een uitgave van
Natuurpunt,
vereniging voor
natuur en
landschap
in Vlaanderen

